



ROOFKUNST EN RELATIES

Hoe de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka en Indonesië de soft power van Nederland versterkt

Tessa Klimp – 659323
MSc Beleid en Politiek
Erasmus Universiteit Rotterdam
Dr. Warda Belabas en prof.dr. H.J.M. Fenger
Augustus 2024

Beste lezer,

Met veel plezier presenteer ik u mijn masterthesis, waarin ik onderzoek heb gedaan onder welke voorwaarden de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka en Indonesië de perceptie van de soft power van Nederland beïnvloedt. Voorafgaand aan het schrijven van mijn masterthesis ben ik tot dit onderwerp gekomen tijdens mijn stage bij de Nederlandse ambassade in Colombo, Sri Lanka. Deze periode beschouw ik als zeer waardevol en leerzaam. Het heeft mij de gelegenheid geboden om het teruggaveproces van dichtbij mee te maken, en ik ben bijzonder dankbaar voor de gesprekken met Ambassadeur Bonnie Horbach over het vormgeven van nieuwe diplomatieke relaties waarbij het belang van kritisch reflecteren en luisteren naar elkaar centraal staat. Deze ervaringen hebben mijn interesse in de rol van cultuur in internationale betrekkingen aangewakkerd, en daar wil ik mij graag in de toekomst verder in verdiepen. Mijn dank gaat ook uit naar mijn vriend, vrienden, familie en collega's van het Ministerie van Buitenlandse Zaken voor hun onmisbare steun tijdens het schrijven van deze thesis. Tot slot, wil ik mijn supervisor, dr. Warda Belabas, bedanken voor haar persoonlijke begeleiding en de gezellige scriptiebijeenkomsten.

Met vriendelijke groet,

Tessa Klimp

Samenvatting

In Nederland heeft het debat over het koloniale en slavernijverleden geleid tot discussies over de teruggave van roofkunst (Adviescommissie Nationaal Beleidskader Koloniale Collecties, 2020, p. 30). Dit resulteerde in het besluit van 6 juli 2023, om 478 objecten terug te geven, waarvan 472 objecten aan Indonesië en zes objecten aan Sri Lanka (Rijksoverheid, 2023). Voormalig Staatssecretaris van Cultuur en Media Gunay Uslu benadrukte dat deze voorwerpen tijdens de koloniale periode onterecht in Nederland zijn beland, bijvoorbeeld door roof of dwang (Idem.). In de literatuur wordt de teruggave van roofkunst vaak gezien als een vorm van culturele diplomatie, bedoeld om de relatie tussen landen te verbeteren (Shehade & Fouseki, 2016, p. 365). Culturele diplomatie draagt bij aan het versterken van de soft power van een land, door strategisch gebruik te maken van de culturele uitingen en middelen van een staat (Ang et al., 2015, p. 368). In deze thesis wordt onderzocht of de teruggave van roofkunst, als onderdeel van culturele diplomatie, van invloed is op de soft power van Nederland. Hierbij wordt gekeken naar de perceptie van de soft power van Nederland in Sri Lanka en Indonesië. De onderzoeksvraag die centraal staat is:

“Onder welke voorwaarden is de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka en Indonesië van invloed op de perceptie van de soft power van Nederland?”

Deze vraag is onderzocht door na te gaan of de voorwaarden van Allport's contacthypothese – gelijke groepsstatus, gemeenschappelijke doelen, samenwerking en institutionele steun – tijdens het teruggaveproces aanwezig waren, en in hoeverre deze voorwaarden hebben bijgedragen aan een positievere perceptie van de soft power van Nederland. De resultaten van de interviews en de contentanalyse tonen aan dat de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka heeft bijgedragen aan een positievere perceptie van de soft power van Nederland. Daarentegen heeft de teruggave van roofkunst aan Indonesië in mindere mate invloed gehad op de perceptie van de soft power van Nederland. In beide casussen waren de voorwaarden van Allport tot op zekere hoogte aanwezig, wat heeft geleid tot positieve intergroepsrelaties. Dit resulteerde echter niet noodzakelijkerwijs in een positievere perceptie van de soft power van Nederland.

Op basis van de resultaten kunnen drie aanbevelingen worden geformuleerd voor bestuurlijke overwegingen. Ten eerste, om de positieve invloed van de teruggave van roofkunst op de perceptie van de soft power van Nederland te vergroten, is het belangrijk dat betrokkenen bij

het teruggaveproces beschikken over het vermogen om cultureel sensitief te handelen. Het investeren in trainingen die zijn ontworpen om individuen te helpen met effectieve communicatie en om te gaan met culturele diversiteit, draagt bij aan wederzijds begrip tussen Nederland en het land van herkomst en bevordert interculturele communicatie.

Ten tweede, kennisontwikkeling en -uitwisseling is van groot belang voor landen van herkomst. De aanbeveling is om herkomstonderzoek naar de geschiedenis van objecten in gezamenlijkheid uit te voeren en onderzoekers van landen van herkomst daarin de leiding te laten nemen. Daarnaast dient het vergemakkelijkt te worden voor onderzoekers uit landen van herkomst om in Nederland onderzoek te verrichten, aangezien er nog steeds problemen zijn met visumverlening voor onderzoekers uit bepaalde landen. Toegang tot onderzoeksbronnen is cruciaal voor het bevorderen van gelijke groepsstatus. Ten slotte, het is van belang om bij het creëren van draagvlak de bredere bevolking te betrekken. De verandering in de perceptie van soft power is slechts merkbaar voor een beperkte groep die direct betrokken was bij de teruggave. De aanbeveling is om als Nederlandse ambassade in samenwerking met musea de teruggave van roofkunst onder de aandacht te brengen binnen het land zelf, waarbij digitalisering van cultureel erfgoed kan helpen in het vergemakkelijken van interactie tussen kunst en publiek.

Inhoudsopgave

<i>Hoofdstuk 1 Introductie</i>	6
1.1 Aanleiding.....	6
1.2 Probleemstelling	7
1.3 Vraagstelling.....	8
1.4 Relevantie	8
1.4.1 Wetenschappelijke Relevantie.....	8
1.4.2 Maatschappelijke Relevantie	9
1.5 Onderzoeksopzet.....	9
<i>Hoofdstuk 2 Theoretisch Kader</i>	10
2.1 Culturele Diplomatie.....	10
2.2 Teruggave van Roofkunst.....	11
2.3 De Teruggave van Roofkunst: Een Diplomatiek Proces	13
2.4 Soft Power.....	14
2.5 De Contacthypothese van Allport.....	15
2.6 Conceptueel Model	17
<i>Hoofdstuk 3 Methodologische Verantwoording</i>	18
3.1 Onderzoeksstrategie.....	18
3.2 Selectie van Casussen	19
3.3 Dataverzamelmethode.....	19
3.4 Operationalisatie	21
3.5 Data-analyse.....	23
3.6 Betrouwbaarheid en Validiteit	24
<i>Hoofdstuk 4 Resultaten en Analyse</i>	25
4.1 Beleidsvisie Collecties uit een Koloniale Context.....	25
4.2 Sri Lanka.....	26
4.2.1 Soft Power	26
4.2.2 Teruggaveproces	29
4.3 Indonesië.....	31
4.3.1 Soft Power	31
4.3.2 Teruggaveproces	33
4.4 Vergelijkende Analyse van Sri Lanka en Indonesië.....	36
<i>Hoofdstuk 5 Conclusie, Discussie en Aanbevelingen</i>	38
5.1 Conclusie en Discussie	38
5.2 Wetenschappelijke Aanbevelingen.....	40
5.3 Bestuurlijke Aanbevelingen.....	40
<i>Hoofdstuk 6 Literatuurlijst</i>	42
<i>Bijlage 1 – Figuren- en tabellenlijst</i>	51
<i>Bijlage 2 – Interviewleidraad</i>	52

<i>Bijlage 3 - Informatie- en toestemmingsformulier</i>	<i>56</i>
<i>Bijlage 4 – Informatie- en toestemmingsformulier [Engelse versie]</i>	<i>59</i>
<i>Bijlage 5 – Codeerschema.....</i>	<i>62</i>
<i>Bijlage 6 – Respondentenlijst.....</i>	<i>66</i>
<i>Bijlage 7 – Artikelenoverzicht</i>	<i>67</i>

Hoofdstuk 1 Introductie

1.1 Aanleiding

De laatste jaren is er sprake van steeds meer aandacht voor koloniale roofkunst in Europese museumcollecties. Verschillende landen, die veelal voormalige koloniën zijn geweest, eisen nu hun cultureel erfgoed op, met als gevolg dat Europese landen en musea onder druk komen te staan (Van IJzendoorn, 2024). Illustratief is de kwestie tussen Griekenland en het Verenigd Koninkrijk over de wereldberoemde Parthenon-sculpturen, ook wel bekend als de “Elgin Marbles” (De Volkskrant, 2023). De slepende ruzie over de 2.500 jaar oude beeldhouwwerken, die deels tentoongesteld staan in het British Museum en deels in Athene, zorgde ervoor dat de geplande ontmoeting in november 2023 tussen de voormalige Britse premier Rishi Sunak en zijn Griekse collega Kyriakos Mitsotakis op het laatste moment werd afgezegd (Idem.). Ook Egypte oefent druk uit op het Verenigd Koninkrijk om de steen van Rosetta terug te geven, die tevens tentoongesteld staat in het British Museum. De steen wordt gezien als symbool van de Egyptische identiteit, met als gevolg dat Egypte het Verenigd Koninkrijk beschuldigt van aanhoudend cultureel geweld (Van IJzendoorn, 2024).

Vergelijkbare discussie over de bestemming van cultureel erfgoed spelen ook in landen als Frankrijk, Duitsland en België (Al Jazeera, 2021; Gbadamosi, 2022). In Nederland heeft het debat over het koloniale en slavernijverleden geleid tot discussies over de teruggave van roofkunst, resulterend in het officiële besluit van 6 juli 2023, om 478 objecten terug te geven: zes aan Sri Lanka en 472 aan Indonesië (Adviescommissie Nationaal Beleidskader Koloniale Collecties, 2020, p. 30; Rijksoverheid, 2023). Voormalig Staatssecretaris van Cultuur en Media Gunay Uslu benadrukte dat deze voorwerpen tijdens de koloniale periode onterecht in Nederland zijn beland, vaak door roof of dwang (Idem.). De teruggave markeerde een belangrijk moment in het herstel van historische onrechtvaardigheden (NOS Nieuws, 2023; Maas, 2023). Het Nederlandse teruggavebeleid is gebaseerd op het rapport “Koloniale Collecties en Erkenning van Onrecht”, opgesteld door de Adviescommissie Nationaal Beleidskader Koloniale Collecties (2020). Dit rapport onderstreept het belang van zorgvuldige omgang met koloniale collecties en erkent dat de oorspronkelijke bevolking onrecht is aangedaan door de onterecht verworven objecten (Rijksoverheid, 2021). Het toenmalige Kabinet heeft toegezegd bij te willen dragen aan het herstel van historisch onrecht en internationale samenwerking op dit gebied te willen versterken (Idem.).

1.2 Probleemstelling

Sri Lanka en Indonesië zijn de eerste landen die teruggaveverzoeken hebben ingediend en roofkunst hebben teruggekregen (Rijksoverheid, 2023). Tijdens dit proces speelden diverse partijen een rol, waaronder de Commissie Koloniale Collecties, de Nederlandse ambassade, beleidsmedewerkers van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, het Rijksmuseum en het Museum van Wereldculturen (*Kamerstukken //, 32820, nr. 405, 2021; Kamerstukken //, 32820, nr. 480, 2022*). Dit illustreert de rol van diplomatie in het teruggaveproces, aangezien verzoeken doorgaans via diplomatieke kanalen worden ingediend (*Kamerstukken //, 32820, nr. 405, 2021*). In de literatuur wordt de teruggave van roofkunst vaak gezien als een vorm van culturele diplomatie, bedoeld om de relatie tussen landen te verbeteren (Shehade & Fouseki, 2016, p. 365). Het begrip culturele diplomatie kent geen eenduidige definitie en omvat zowel theoretische als praktische aspecten (Ang et al., 2015). Dit onderzoek hanteert echter de definitie van Simon Mark, namelijk culturele diplomatie is “*de inzet van de cultuur van een staat ter ondersteuning van de doelen in het buitenlandbeleid of diplomatie*” (2009, p. 7). Deze definitie benadrukt de strategische rol van culturele diplomatie in het vormgeven van percepties en relaties.

Culturele diplomatie wordt beschouwd als een instrument voor het versterken van soft power, door strategisch gebruik te maken van de culturele uitingen en middelen van een staat (Ang et al., 2015, p. 368). Soft power is het vermogen om als staat anderen te beïnvloeden door middel van aantrekkingskracht en overtuiging, in plaats van door dwang of bevel (Nye, 1990, p. 166). Volgens Nye berust soft power op drie bronnen: cultuur (waar deze aantrekkelijk is), politieke waarden (wanneer deze consequent worden nageleefd), en buitenlandbeleid (wanneer dit legitiem en moreel gezaghebbend is) (2008, p. 97). Staten benutten publieksdiplomatie om deze bronnen te mobiliseren, waarbij culturele diplomatie als een vorm van publieksdiplomatie fungeert en zo bijdraagt aan het genereren van soft power (Idem.). Dit onderzoek beoogt te onderzoeken of de teruggave van roofkunst, als vorm van culturele diplomatie, bijdraagt aan het versterken van soft power. Het belang hiervan ligt in het inzicht dat het biedt in hoe culturele diplomatie en herstel van historische onrechtvaardigheden relaties kunnen verbeteren en het imago van een land versterken. Hoewel dit doel wringt met het primaire doel van teruggave, namelijk herstel van historische fouten, is het relevant andere belangen te overwegen (Rijksoverheid, 2021). Het proces omvat immers diplomatieke, culturele, economische en politieke dimensies die invloed hebben op internationale betrekkingen en de perceptie van een land (Shehade & Fouseki, 2016; Stamatoudi, 2009).

1.3 Vraagstelling

Om een antwoord op deze probleemstelling te formuleren, wordt de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka en Indonesië geanalyseerd. De centrale onderzoeksvraag wordt derhalve als volgt geformuleerd:

“Onder welke voorwaarden is de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka en Indonesië van invloed op de perceptie van de soft power van Nederland?”

Om deze vraag te beantwoorden, zijn de volgende deelvragen opgesteld:

1. Wat is de aard van de relatie tussen de teruggave van roofkunst, culturele diplomatie en soft power?
2. Welke voorwaarden worden in de literatuur geïdentificeerd als bepalend voor een positieve perceptie van soft power?
3. Welke voorwaarden worden in de praktijk geïdentificeerd als bepalend voor een positieve perceptie van soft power?
4. Welke aanbevelingen kunnen worden geformuleerd om ervoor te zorgen dat de teruggave van roofkunst een positieve invloed heeft op de perceptie van de soft power van Nederland?

1.4 Relevantie

1.4.1 Wetenschappelijke Relevantie

De teruggave van roofkunst wordt in de literatuur regelmatig verbonden met soft power, waarbij voormalige Europese koloniserende landen ethische en morele verplichtingen voelen om koloniale misstanden recht te zetten (Lopes da Silva, 2023, p. 298). Dit onderzoek analyseert het teruggaveproces en identificeert de voorwaarden die leiden tot een positieve perceptie van soft power. Allport's contacthypothese, die stelt dat onder bepaalde voorwaarden positieve intergroepsrelaties ontstaan, vormt de theoretische basis (Allport, 1954). Oorspronkelijk behoort deze theorie tot het domein van sociale psychologie, maar is het eerder toegepast in het domein van internationale betrekkingen en diplomatie. Holmes beargumenteert dat interactiemethoden diplomatieke uitkomsten kunnen verklaren, en de voorwaarden van Allport bieden een analytisch kader voor het onderzoeken van intergroepscontact (2013, p. 856) (Allport, 1954). Dit onderzoek is derhalve wetenschappelijk relevant, omdat het beoogt bij te dragen aan de bestaande literatuur door de contacthypothese van Allport te verbinden met het

teruggaveproces en de voorwaarden te analyseren die bijdragen aan een positieve perceptie van soft power.

1.4.2 Maatschappelijke Relevantie

Dit onderzoek is maatschappelijk relevant aangezien Sri Lanka en Indonesië de eerste landen zijn die roofkunst hebben teruggekregen onder het beleid voortvloeiend uit de beleidsvisie “Collecties uit een Koloniale Context” (*Kamerstukken //, 32820, nr. 405, 2021; Kamerstukken //, 32820, nr. 509, 2023*). Dit beleidskader biedt een gestructureerde aanpak voor landen die teruggaveverzoeken willen indienen. De resultaten van dit onderzoek levert aanbevelingen aan beleidsmedewerkers om het teruggaveproces te optimaliseren voor een positieve perceptie van soft power. Tevens draagt het bij aan een breder begrip van de rol van restitutie in het internationale betrekkingen.

1.5 Onderzoeksopzet

Deze thesis is als volgt gestructureerd: het theoretisch kader definieert culturele diplomatie, de teruggave van roofkunst en soft power, en verduidelijkt de onderlinge relaties. Tevens wordt de contacthypothese van Allport geïntroduceerd. De methodologische verantwoording behandelt de onderzoeksstrategie en de methode voor dataverzameling en -analyse. Dit onderzoek heeft gekozen voor casestudieonderzoek, waarbij de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka en Indonesië dienen als casus. De perceptie van soft power wordt onderzocht door middel van interviews met betrokkenen bij het teruggaveproces. Dit onderzoek richt zich op de perceptie van soft power, omdat soft power afhankelijk is van hoe anderen het ervaren en waarderen. Vervolgens worden de resultaten gepresenteerd en in de context van de literatuur geplaatst. Ten slotte worden de conclusie en aanbevelingen gedeeld.

Hoofdstuk 2 Theoretisch Kader

Dit hoofdstuk beschrijft het theoretisch kader dat dient als conceptuele basis voor het onderzoek van deze thesis. Het theoretisch kader biedt, op basis van de bestaande literatuur, een gestructureerde benadering voor de analyse van de invloed van de teruggave van roofkunst op de perceptie van de soft power van Nederland in Sri Lanka en Indonesië. Als eerste worden de kernbegrippen van dit onderzoek, te weten culturele diplomatie, de teruggave van roofkunst en soft power, gedefinieerd. Vervolgens wordt de contacthypothese van Gordon Allport (1954) behandeld. Deze theorie stelt dat intergroepscontact, mits het onder bepaalde voorwaarden plaatsvindt, kan leiden tot positieve effecten, waaronder een vergroot wederzijds begrip (Idem.). De perceptie van de soft power van een land hangt sterk af van de mate van wederzijds begrip tussen de betrokken landen, aangezien dit bijdraagt aan een positievere en ontvankelijker houding ten opzichte van elkaar (Nye, 2019, pp. 13-14). Om deze reden vormt Allport's contacthypothese een relevante theoretische basis voor het analyseren van de relatie tussen de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka en Indonesië en de perceptie van de soft power van Nederland.

2.1 Culturele Diplomatie

Culturele diplomatie is tegenwoordig een veelgebruikt instrument in het buitenlandbeleid van staten om beleidsdoelen te realiseren (Ang et al., 2015). Hoewel de term officiaal is ontstaan tijdens de Koude Oorlog, bestaan culturele uitwisselingen tussen staten al veel langer (Grincheva, 2024). Na de Koude Oorlog leek de inzet van cultuur in het buitenlandbeleid te verminderen, maar de aanslagen van 11 september 2001 zorgden voor een heropleving van publieksdiplomatie en een herwaardering van de rol van cultuur in internationale communicatie (Clarke, 2020). Culturele diplomatie wordt gezien als een onderdeel van publieksdiplomatie, wat wordt gedefinieerd als “*de communicatie van een regering met een buitenlands publiek om hen positief te beïnvloeden*” (Mark, 2009, p. 12). Publieksdiplomatie omvat een bredere reeks activiteiten dan culturele diplomatie (Mark, 2009). Culturele diplomatie verschilt van culturele relaties door de mate van betrokkenheid van de staat (Arndt, 2006). Culturele relaties ontstaan natuurlijk, dus zonder staatsinterventie, terwijl culturele diplomatie door diplomaten wordt vormgegeven om nationale belangen te behartigen (Arndt, 2006).

Milton Cummings definieert culturele diplomatie als “*de uitwisseling van ideeën, informatie, kunst en andere aspecten van cultuur tussen naties en hun volkeren om wederzijds begrip te*

bevorderen” (2003, p. 1). Hoewel deze definitie vaak wordt aangehaald, ontvangt zij kritiek omdat niet expliciet wordt benoemd wat onder wederzijds begrip wordt verstaan en welk doel daarmee wordt nagestreefd (Mark, 2009). Ang et al. (2015) benadrukken bovendien de tegenstrijdige aard van culturele diplomatie: enerzijds het strategisch dienen van nationale belangen, anderzijds het streven naar een hoger goed via wederzijdse culturele uitwisseling.

Dit onderzoek kiest er voor de definitie van Simon Mark te hanteren, namelijk culturele diplomatie is “*de inzet van de cultuur van een staat ter ondersteuning van de doelen in het buitenlandbeleid of diplomatie*” (2009, p. 7). Aanvankelijk lijkt deze definitie een brede benadering van culturele diplomatie, maar Mark biedt een uiteenzetting van de verschillende aspecten die van belang zijn. Ten eerste, staten, groepen staten en sub-nationale overheden zijn de belangrijkste actoren. Ten tweede, culturele diplomatie wordt voor verschillende doelstellingen ingezet, variërend van het creëren van wederzijds begrip tot het bevorderen van economische belangen; Ten derde, culturele diplomatie richt zich niet alleen op het publiek in andere landen, maar ook op het ondersteunen van culturele uitwisselingen van een ander land in eigen land. Ten slotte, culturele diplomatie omvat activiteiten die worden ondernomen door een breed scala aan deelnemers; uitingen van kunstenaarschap; de promotie van aspecten van de cultuur van een staat; en de uitwisseling van mensen (Idem., pp. 7-11). Deze definitie onderstreept de strategische betekenis van culturele diplomatie bij het vormgeven van percepties en relaties.

2.2 Teruggave van Roofkunst

Op 6 juli, 2023, heeft Nederland besloten om op verzoek van Indonesië en Sri Lanka 478 objecten terug te geven, waarvan 472 objecten aan Indonesië en zes objecten aan Sri Lanka. In de literatuur zijn er verschillende begrippen te vinden die verwijzen naar de fysieke en grensoverschrijdende overdracht van objecten uit gekoloniseerde gebieden, die vervolgens in het Westen tentoon zijn gesteld en nu worden teruggegeven aan landen van herkomst. Van Beurden maakt onderscheid tussen de begrippen terugkeer, teruggave schadeloosstelling, overbrenging en repatriëring (2017, p. 33). Te beginnen met het begrip “*terugkeer*”, dat veelvuldig voorkomt in de literatuur en volgens Van Beurden valt onder de categorie van verzameltermen. Dit begrip wordt gebruikt om situaties te beschrijven waarin de verwijdering van een object uit het land van herkomst geen schending van wettelijke verplichtingen met zich heeft meegebracht (Idem.). Ten tweede, het begrip “*teruggave*”, wat een specifieke term is

binnen zowel nationaal als internationaal recht (Lubina, 2009, p. 42). Het begrip wordt gebruikt in het geval de onrechtmatige handeling van betwistbare aankopen ongedaan te maken (Van Beurden, 2017, p. 33). Lubina voegt daaraan toe dat het begaan van een internationaal onrechtmatige daad door een subject van internationaal recht tegen een ander subject, de aansprakelijkheid voor herstelbetalingen met zich meebrengt (2009, p. 42). Dit betekent dat het gebruik van het begrip “*teruggave*” gepaard gaat met de verantwoordelijkheid om herstelbetalingen te verrichten, gezien de juridische fundamenten die dit begrip onderbouwen. Ten derde, het begrip “*schadeloosstelling*” heeft betrekking op het corrigeren of compenseren van een fout en is daarmee een manier om gerechtigheid te herstellen (Van Beurden, 2017, p. 33). Ten vierde, het begrip “*overbrenging*” heeft een bredere betekenis en gaat vaak over het verplaatsen, dragen of transporteren van een object (Idem., p. 34). Ten slotte, het begrip “*repatriëring*” geeft aan dat het object een vaderland heeft en daarnaartoe terugkeert (Idem., p. 33). Het begrip is voornamelijk van betrekking op de vragende partij en wordt vaak in verband gebracht met het vinden van een gedeelde identiteit en verwantschap (Idem.).

In dit onderzoek wordt het begrip “*teruggave*” gehanteerd. In de officiële communicatie van de Rijksoverheid wordt dit begrip herhaaldelijk aangewend om te verwijzen naar de objecten die aan Sri Lanka en Indonesië toebehoren (Rijksoverheid, 2023). Het gebruik van het begrip “*teruggave*” duidt erop dat de Nederlandse overheid beoogt de gevolgen van een internationaal onrechtmatige daad te herstellen. Dit sluit aan bij de officiële berichtgeving van de Rijksoverheid, waarin wordt vermeld dat deze objecten tijdens de koloniale periode onterecht in Nederland zijn beland, bijvoorbeeld via roof of dwang (Idem.). Vanwege de juridische onderbouwing van het begrip “*teruggave*” betekent dit dat de Nederlandse staat verantwoordelijk is voor herstelbetalingen aan het land van herkomst. Deze verplichting, die voortvloeit uit schendingen van het internationaal recht, houdt in dat een staat, waar mogelijk, alle gevolgen van de onrechtmatige daad ongedaan moet maken en de situatie moet herstellen zoals die vermoedelijk zou zijn geweest zonder de onrechtmatige handeling (Lubina, 2009, pp. 42-43). Artikel 34 van de Commissie voor Internationaal Recht (ILC, 2001, p. 28) stelt dat herstelbetalingen de vorm aan kunnen nemen van teruggave, compensatie en genoegdoening, afzonderlijk of in combinatie met elkaar. In het geval van roofkunst is teruggave de meest adequate vorm van herstel en heeft Nederland dus al voldaan aan de verplichting van herstelbetalingen door de objecten terug te geven (Lubina, 2009, p. 43).

Daarnaast wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van de term “*roofkunst*” om te verwijzen naar koloniale cultuurgoederen die Nederland onder dwang of door middel van roof heeft verworven. Koloniale cultuurgoederen betreffen objecten van culturele of historische waarde en kunnen verschillende vormen aannemen, zoals kunstwerken, artefacten en andere materiële en immateriële elementen (Van Beurden, 2017, pp. 35-40). Van Beurden onderscheidt vijf categorieën koloniale cultuurgoederen, namelijk (1) schenkingen aan koloniale bestuurders en instellingen, (2) voorwerpen verworven tijdens privé expedities, (3) voorwerpen verworven tijdens militaire expedities, (4) verzamelingen door missionarissen, en (5) archieven (2017, p. 41). Tevens beargumenteert Van Beurden dat er drie manieren van verwerving zijn, dat wil zeggen (1) verwerving door normale aankoop of ruil op gelijk niveau, (2) verwerving in overeenstemming met koloniale wetgeving, maar op ongelijk niveau, en (3) verwerving in strijd met koloniale wetgeving en op ongelijk niveau (Idem.).

2.3 De Teruggave van Roofkunst: Een Diplomatiek Proces

Voor dit onderzoek is het van belang om vast te stellen hoe de teruggave van roofkunst zich verhoudt tot culturele diplomatie. De definitie van culturele diplomatie die dit onderzoek hanteert, is de definitie van Mark, namelijk “*de inzet van de cultuur van een staat ter ondersteuning van de doelen in het buitenlandbeleid of diplomatie*” (2009, p. 7). Het brede scala aan activiteiten die binnen deze definitie vallen als zijnde culturele diplomatie, omvat eveneens de teruggave van roofkunst. Het is immers een middel om de culturele banden en de diplomatieke relaties tussen landen te versterken. Van Beurden (2017) betoogt echter dat wanneer de teruggave van roofkunst wordt ingezet als diplomatiek instrument, het doel niet primair ligt bij het rechtzetten van historische onrechtvaardigheden. Een voorbeeld is de overeenkomst van 1970 tussen België en de Democratische Republiek Congo, waarin afspraken werden gemaakt met betrekking tot de teruggave van roofkunst. Van Beurden beargumenteert dat de teruggave in dit geval voornamelijk diende ter ondersteuning van culturele diplomatie, met als uiteindelijke doel de economische belangen van België in de voormalige kolonie Congo veilig te stellen (2017, pp. 184-185).

Dit onderzoek geeft gehoor aan het kritische standpunt van Van Beurden: waarom moeten andere belangen immers een rol spelen in een kwestie als het rechtzetten van historische onrechtvaardigheden? Wat echter onvermijdelijk is, is dat de teruggave van roofkunst een politieke en diplomatieke aangelegenheid is (Shehade & Fouseki, 2016, p. 368). Het verband

tussen de teruggave van roofkunst en culturele diplomatie is dat diplomatie bijdraagt aan het realiseren van de teruggave van roofkunst. Tevens biedt deze benadering ruimte om tijdens de teruggave aandacht te besteden aan een breder scala van belangen dan uitsluitend juridisch en procedurele overwegingen (Stamatoudi, 2009, p. 117). De teruggave van roofkunst vindt plaats door gesprekken en onderhandelingen tussen de betrokken partijen, waarbij aanvullende belangen zoals het versterken van de relatie en het bevorderen van toekomstige samenwerking een belangrijke rol vervullen (Idem.). De betrokkenheid van diplomaten, ambassadeurs en overheidsfunctionarissen is van groot belang, omdat zij doorgaans de nadruk weten te leggen op de wederzijdse voordelen (Shehade & Fouseki, 2016). Om de teruggave van roofkunst via culturele diplomatie te realiseren, moet er sprake zijn van wederzijds begrip en respect voor elkaars culturele achtergrond. Bovendien is het essentieel dat er voldoende vertrouwen bestaat tussen beide partijen en zij ervan overtuigd zijn dat de teruggave van roofkunst aan het land van herkomst een win-win situatie is (Stamatoudi, 2009, p. 119). De contacthypothese van Allport (1954), biedt een methode om te analyseren in welke mate diplomatieke interactiemethoden hebben bijgedragen aan het bevorderen van wederzijds begrip.

2.4 Soft Power

Soft power is het vermogen om anderen te beïnvloeden om de gewenste resultaten te verkrijgen door middel van aantrekkingskracht in plaats van dwang of betaling (Nye, 1990, p. 166). Soft power vertegenwoordigt een uiteinde van het spectrum, terwijl hard power het tegenovergestelde uiteinde vertegenwoordigt. Hard power is het vermogen om anderen tot verandering te dwingen door te dreigen met economische sancties of het inzetten van militaire macht (Idem.). Soft power is gebaseerd op de capaciteit om de agenda te bepalen en de voorkeuren van anderen vorm te geven (Idem.). Later heeft Nye het concept “meta-soft power” geïntroduceerd, wat door Yasushi treffend is samengevat als *“het vermogen en de introspectieve capaciteit van een staat om kritisch naar zichzelf te kijken”* (Yasushi & McConnell, 2008, p. 264). Meta-soft power vult traditionele soft power aan en draagt bij aan de internationale aantrekkingskracht, legitimiteit en geloofwaardigheid van een land (Idem.).

In gedragstermen wordt soft power aangeduid als aantrekkingskracht, en de middelen die deze aantrekkingskracht produceren bestaan uit de cultuur, politieke waarden en het buitenlandbeleid van een land (Nye, 2008, p. 95). Centraal voor dit onderzoek is de wijze waarop deze middelen de Indonesische en Sri Lankaanse perceptie van Nederland beïnvloeden. Ten eerste, cultuur

gaat over het wereldwijde bereik en de aantrekkingskracht van de culturele output van een land (Idem.). Er wordt daarbij gekeken naar zowel elitaire als populaire cultuur (Idem., p. 96). Ten tweede, politieke waarden gaan over de kwaliteit van politieke instellingen en de toewijding aan vrijheid, mensenrechten en democratie (Idem., p. 95; McClory, 2019). Ten slotte, het buitenlandbeleid gaat over de kracht van het diplomatieke netwerk van een land en de betrokkenheid bij wereldwijde uitdagingen (Idem., p. 95; McClory, 2019). Indien de cultuur van een land als aantrekkelijk wordt beschouwd, politieke waarden in binnen- en buitenland worden nageleefd, en het buitenlandbeleid als legitiem wordt gezien en dus moreel gezag heeft, draagt dit bij aan de perceptie van de soft power van een land (Nye, 2008, p. 95). Nye betoogt vervolgens dat overheden publieksdiplomatie aanwenden om deze middelen te mobiliseren en soft power te produceren (Idem.). Publieksdiplomatie genereert enkel soft power wanneer de genoemde middelen door andere landen als aantrekkelijk worden beschouwd (Idem.).

2.5 De Contacthypothese van Allport

De Soft Power 30 (McClory, 2019) en de Global Soft Power Index (Brand Finance, 2024) geven beide aan dat Nederland een hoge plaats inneemt. Dit betekent dat Nederland doorgaans wordt beschouwd als een land met een goed presterende overheid en een solide bijdrage levert aan mondiale vraagstukken, zoals klimaatverandering (McClory, 2019, p. 54). De onderzoeksvraag is onder welke voorwaarden de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka en Indonesië de perceptie van de soft power van Nederland beïnvloedt. Dit onderzoek past Allport's (1954) theorie over intergroepscontact toe, waarbij wordt verondersteld dat onder bepaalde voorwaarden contact tussen verschillende groepen bijdraagt aan positieve intergroepsrelaties. Allport's theorie heeft echter haar oorsprong in het domein van de sociale psychologie. In empirische onderzoeken is bij het toetsen van de contacthypothese voornamelijk de nadruk gelegd op contact tussen diverse etnische en sociale groepen, waarbij factoren als cultuur, taal, religie, etniciteit en nationaliteit een rol spelen bij het identificeren van gemeenschappen (Pettigrew, 1998). Dit impliceert niet dat de voorwaarden van de contacthypothese niet van toepassing zijn op andere domeinen. De theorie is zowel binnen het domein van conflictresolutie als diplomatie toegepast (Chapple-Sokol, 2013, p. 171; Cowan & Arsenault, 2008, p. 20; Holmes, 2013, p. 856). Dit biedt de gelegenheid om de contacthypothese eveneens te hanteren voor het analyseren van een dialoog tussen twee landen. Hoewel het verschil in nationale identiteit voor landen de voornaamste factor is die de groep definieert, worden de betrokkenen ook geconfronteerd met uitdagingen in de samenwerking door uiteenlopende

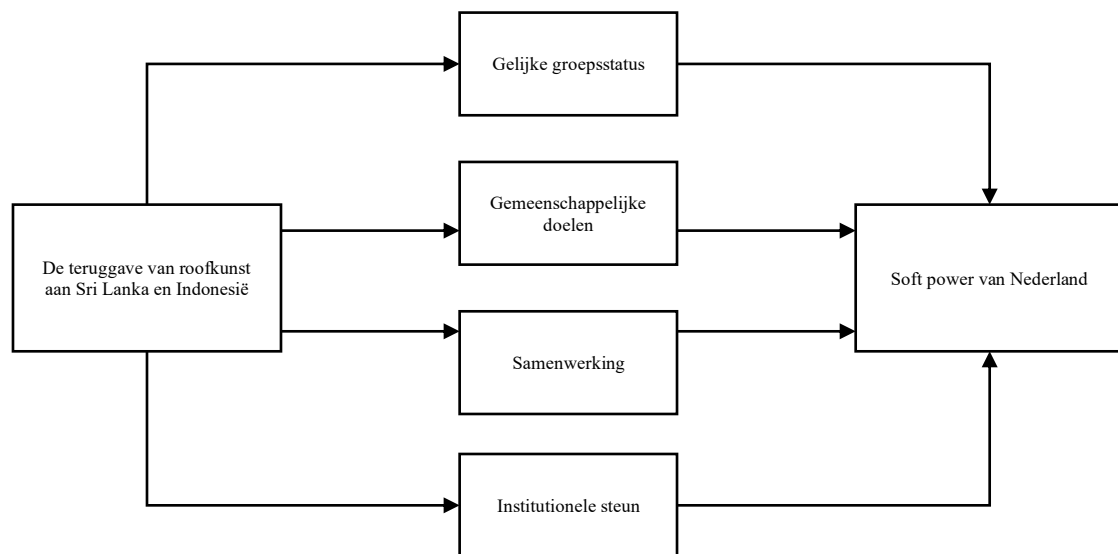
culturele, etnische en taalkundige verschillen. De voorwaarden van Allport bieden een theoretisch kader voor de analyse van diplomatieke interactiemethoden en het persoonlijke contact tussen de betrokkenen van Nederland, Sri Lanka en Indonesië (Holmes, 2013).

Deze contacthypothese van Allport integreert vier voorwaarden: (1) gelijke groepsstatus binnen de situatie, (2) gemeenschappelijke doelen, (3) samenwerking tussen groepen, en (4) de steun van autoriteiten, wetten of gewoonten (Allport, 1954; Pettigrew, 1998, p. 66). Ten eerste, om gelijke groepsstatus in de situatie te realiseren, is het belangrijk dat beide groepen een gelijke status verwachten en waarnemen (Pettigrew, 1998, p. 66). Ten tweede, het hebben van gemeenschappelijke doelen betekent dat van beide groepen een actieve en doelgerichte inspanning wordt vereist (Idem.). Ten derde, de samenwerking duidt op het bereiken van gemeenschappelijke doelen als een onderling afhankelijke inspanning, zonder concurrentie tussen beiden groepen (Idem., p. 67). Ten slotte, de steun van autoriteiten, wetten of gewoonten zorgt ervoor dat contact tussen verschillende groepen gemakkelijker wordt geaccepteerd (Idem.)

De contacthypothese van Allport is gebaseerd op de veronderstelling dat gebrek aan kennis over de andere groep tot spanning en potentiële rivaliteit leidt (Chapple-Sokol, 2013, p. 171). Allport beseft dat niet alle vormen van contact gunstig zijn (Idem.). De contacthypothese stelt dat contact tussen verschillende groepen positieve effecten kan bewerkstelligen wanneer er rekening wordt gehouden met bovenstaande voorwaarden (Idem.). Positieve effecten omvatten voornamelijk de vermindering van vooroordelen, een toename van empathie en een bevordering van wederzijds begrip (Allport, 1954). Wederzijds begrip stelt landen in staat om effectieve relaties op te bouwen en samen te werken, hetgeen bijdraagt aan de soft power-perceptie van een land (Nye, 2019, pp. 13-14).

2.6 Conceptueel Model

Op basis van het theoretisch kader ontstaat het volgende conceptueel model:



Figuur 1: Conceptueel model “Teruggave van roofkunst en de perceptie van soft power”

De theoretische verwachting is dat hoe meer de voorwaarden van Allport's contacthypothese zijn nageleefd in het teruggaveproces, hoe meer de Indonesische en Sri Lankaanse perceptie van de soft power van Nederland is verbeterd. Dit wordt gemeten aan de hand van de perceptie van de Nederlandse cultuur, politieke waarden, buitenlandbeleid en het vermogen tot kritische zelfreflectie.

Hoofdstuk 3 Methodologische Verantwoording

Dit hoofdstuk presenteert de methodologische verantwoording van dit onderzoek en licht het toe. Het biedt een gedetailleerde beschrijving van de onderzoeksstrategie die is toegepast om de onderzoeksvragen te beantwoorden. Vervolgens gaat dit hoofdstuk in op de selectie van beide casussen. Tevens behandelt dit hoofdstuk opeenvolgend de dataverzamelmethode, operationalisatie en data-analyse. Tot slot komt de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek aan bod.

3.1 Onderzoeksstrategie

Deze thesis onderzoekt onder welke voorwaarden de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka en Indonesië de perceptie van de Nederlandse soft power beïnvloedt. De perceptie van soft power is geanalyseerd door middel van interviews met sleutelfiguren die betrokken zijn geweest bij het teruggaveproces. Voor Sri Lanka zijn onder meer gesprekken gevoerd met diplomaten en beleidsmedewerkers van de Nederlandse ambassade in Colombo, leden van de Commissie Koloniale Collecties en de Directeur-Generaal van de Nationale Archieven in Colombo. In de casus van Indonesië zijn gesprekken gevoerd met de woordvoerder van de voormalige Staatssecretaris van Cultuur en Media, de secretaris van de Indonesische Repatriatiecommissie en diverse deskundigen op het gebied van roofkunst en geschiedenis. Hoewel de focus ligt op de perceptie van Sri Lanka en Indonesië, zijn ook Nederlandse respondenten geïnterviewd die betrokken waren bij of goed geïnformeerd waren over het teruggaveproces en de Nederlandse betrekkingen met deze landen.

Er is gekozen voor kwalitatief onderzoek vanwege de nadruk op het verkennen en analyseren van percepties en ervaringen (Creswell & Poth, 2017, p. 35). Kwalitatief onderzoek bood de mogelijkheid om gedetailleerde en contextuele inzichten te verkrijgen in hoe soft power wordt waargenomen. Het onderzoek maakte gebruik van een casestudiestrategie om te bepalen of de voorwaarden van Allport van invloed waren op de perceptie van soft power. Deze aanpak maakte het mogelijk om de complexe dynamiek van de teruggave van roofkunst en de invloed op de perceptie van soft power diepgaand te analyseren, en nieuwe inzichten aan de bestaande literatuur toe te voegen (Cowan & Arsenault, 2008; Van Beurden, 2017; Shehade & Fouseki, 2016; Stamatoudi, 2009).

3.2 Selectie van Casussen

Dit onderzoek heeft ervoor gekozen om een meervoudig casestudieonderzoek uit te voeren om een vergelijking te maken tussen de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka en Indonesië, en de invloed hiervan op de perceptie van soft power van Nederland. Sri Lanka en Indonesië zijn geselecteerd als casussen middels een selecte steekproef, waarbij historische band met Nederland, relevantie en beschikbaarheid van bronnen een belangrijke rol speelden. Ook zijn beide landen de eerste ontvangers van roofkunst als gevolg van de implementatie van de beleidsvisie *Collecties uit een Koloniale Context (Kamerstukken //, 32820, nr. 480, 2022)*. De casussen vertoonden vergelijkbare kenmerken, maar verschilden ook: Sri Lanka ontving zes objecten, terwijl Indonesië 472 ontving (Rijksoverheid, 2023). Ook kent Indonesië een langere periode van Nederlandse koloniale overheersing dan Sri Lanka. Indonesië werd van 1816 tot en met 1945 formeel bestuurd als een Nederlandse kolonie, bekend als Nederlands-Indië, maar enkele eeuwen daarvoor werd de regio al beïnvloed door de macht van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) (NPO Kennis, 2022). Het kustgebied van Ceylon, tegenwoordig bekend als Sri Lanka, werd daarentegen koloniaal bestuurd door de VOC van 1640 tot en met 1796 (Nationaal Archief).

3.3 Dataverzamelmethode

Dit onderzoek maakte gebruik van de methoden interviews en contentanalyse om kwalitatieve data te verzamelen en vervolgens te analyseren. Interviews boden de mogelijkheid tot directe interactie met respondenten, wat inzicht gaf in persoonlijke ervaringen over het teruggaveproces en de perceptie van de Nederlandse soft power. De contentanalyse vormde een gestructureerde benadering om berichtgeving in de Sri Lankaanse en Indonesische media over Nederland te analyseren. Dit heeft geholpen bij het identificeren van patronen, thema's en trends.

De participanten zijn gekozen middels een doelgerichte steekproef, wat betekende dat specifieke deelnemers werden geselecteerd op basis van vooraf bepaalde criteria die relevant waren voor dit onderzoek. De volgende drie criteria waren van belang bij het selecteren van participanten: (1) directe betrokkenheid als functionaris – diplomaat, beleidsmedewerker, coördinator, etc. – bij het teruggaveproces; (2) directe betrokkenheid als functionaris van deelnemende musea in het teruggaveproces; en (3) geen directe betrokkenheid bij het teruggaveproces, maar wel specialistische kennis van Nederlandse-Sri Lankaanse betrekkingen of Nederlandse-Indonesische betrekkingen. Voor de casus Sri Lanka heeft dit onderzoek negen

interviews afgenomen en voor de casus Indonesië heeft dit onderzoek zeven interviews afgenomen.

Het type interview dat is afgenomen is een semigestructureerd interview. Voorafgaand aan de interviews is er een *interview guide* opgesteld met een aantal onderwerpen die tijdens het gesprek zijn behandeld (Van Thiel, 2014, p. 94). De interviewvragen zijn gebaseerd op de operationalisering van de variabelen uit het theoretisch kader (Idem.). De interviews zijn uitgevoerd om niet-feitelijke informatie te verzamelen met betrekking tot de ervaringen, opvattingen, en perspectieven van de participanten. Dit onderzoek heeft de gegevens geanonimiseerd en heeft ernaar gestreefd om elk patroon, thema en trend gelijk te behandelen, zonder dat de nadruk werd gelegd op bepaalde participanten ten opzichte van anderen.

Als tweede methode heeft dit onderzoek een contentanalyse van Sri Lankaanse en Indonesische mediaberichtgeving over Nederland gedaan. Dit onderzoek heeft gekozen om kranten te analyseren, omdat kranten actuele informatie over gebeurtenissen, trends en debatten bieden. Er zijn in totaal negen nieuwsartikelen in twee prominente Sri Lankaanse Engelstalige kranten geanalyseerd: de *Daily News* en de *Daily Mirror*. De *Daily News* is een aan de overheid gelieerde krant, terwijl de *Daily Mirror* een particuliere krant is (Media Ownership Monitor Sri Lanka, 2018). De keuze voor deze twee kranten is gemaakt om een evenwichtige representatie te verkrijgen door zowel overheidsgestuurde informatie als publieke opinie te onderzoeken. De periode waarin is gezocht naar nieuwsartikelen is vanaf de officiële beslissing tot teruggave van roofkunst op 6 juli 2023 tot aan 31 december 2023, omdat in december de objecten daadwerkelijk zijn teruggegeven (NOS Nieuws, 2023).

Voor de casus Indonesië is de contentanalyse op een andere wijze benaderd vanwege de aanvankelijke moeilijkheden bij het vinden van beschikbare respondenten. In totaal zijn tien nieuwsartikelen geanalyseerd uit drie Engelstalige Indonesische kranten: *The Jakarta Post*, *The Jakarta Globe* en *Tempo*. Daarnaast zijn drie interviews met sleutelfiguren in het teruggaveproces geanalyseerd, namelijk in *de Groene Amsterdammer*, *Trouw* en *Dutch Culture*. Verder is een lezing van de Ambassadeur voor Internationale Culturele Samenwerking van het Ministerie van Buitenlandse Zaken geanalyseerd. Voor Indonesië is tevens besloten om de berichtgeving over de teruggave roofkunst vanaf januari 2020 te analyseren, aangezien het toen al onderwerp van discussie was. Deze aanpak bood een breed spectrum aan ervaringen en perspectieven, wat bijdroeg aan een grondige en veelzijdige analyse.

3.4 Operationalisatie

Concept	Definitie	Dimensie	Indicator	Waarde
A. Teruggave van roofofst	<i>De teruggave van roofofst verwijst naar het proces waarbij koloniale cultuurgoederen die onrechtmatig zijn verworven, worden teruggegeven aan hun oorspronkelijke eigenaren. (Van Beurden, 2017).</i>	A.1 Herstel van historisch onrecht	A.1.1 Aanwezigheid van de situatie zoals die zou zijn geweest als de onrechtmatige daad niet was begaan	A.1.1.1 In meerdere/ mindere mate aanwezig
		A.2 Proces	A.2.1 Ervaringen met eerder behandelde teruggaveverzoeken van het land van herkomst	A.2.1.1 Positieve/ negatieve ervaringen
			A.2.2 De mate waarin het teruggaveverzoek een politieke aangelegenheid is geworden	A.2.2.1 In meerdere/ mindere mate aanwezig
B. Soft power	<i>“Soft power is het vermogen om anderen te beïnvloeden om de gewenste resultaten te verkrijgen door middel van aantrekkingskracht in plaats van dwang of betaling.” (Nye, 1990, p. 166).</i>	B.1 Cultuur	B.1.1 Perceptie van de mate van invloed in de wereld van kunst en entertainment	B.1.1.1 Positieve/ negatieve perceptie
		B.2 Politieke waarden	B.2.1 Gepercipieerde aanwezigheid van politieke stabiliteit en goed bestuur	B.2.1.1 In meerdere/ mindere mate aanwezig
			B.2.2 Gepercipieerde aanwezigheid van internationaal gerespecteerde leiders	B.2.2.1 In meerdere/ mindere mate aanwezig
			B.2.3 Perceptie van de eerbiediging van de wet en mensenrechten	B.2.3.1 Positieve/ negatieve perceptie
		B.3 Buitenlandbeleid	B.3.1 Perceptie van het vermogen om anderen in diplomatieke kringen te beïnvloeden	B.3.1.1 Positieve/ negatieve perceptie
			B.3.2 Perceptie van goede relaties met andere landen	B.3.2.1 Positieve/ negatieve perceptie
			B.3.3 Perceptie van het vermogen om een	B.3.3.1 Positieve/ negatieve perceptie

			bijdrage te leveren aan mondiale vraagstukken	
C. Meta-soft power	<i>“Meta-soft power is het vermogen en de introspectieve capaciteit van een staat om kritisch naar zichzelf te kijken.”</i> (Yasushi & McConnell, 2008, p. 264)	C.1 Meta-soft power	C.1.2 Perceptie van het vermogen van een land om kritisch naar zichzelf te kijken	C.1.2 Positieve/ negatieve perceptie
D. Gelijke groepsstatus	<i>Gelijke groepsstatus verwijst naar een situatie waarin de verschillende groepen die betrokken zijn bij intergroepscontact een vergelijkbare sociale status verwachten en waarnemen binnen de context waarin het contact plaatsvindt.</i> (Pettigrew, 1998, p. 66).	D.1 Gelijke groepsstatus	D.1.1 De tijd, aandacht en middelen die Nederlandse betrokkenen steken in het creëren van gelijke omstandigheden	D.1.1.1 Veel/ weinig
			D.1.2 De ervaringen van betrokkenen van het land van herkomst met de wijze waarop zij zijn behandeld	D.1.2.1 Positieve/ negatieve ervaringen
			D.1.3 Aanwezigheid van conflict met ‘ongelijke’ behandeling als oorzaak	D.1.3.1 Wel/ niet aanwezig
E. Gemeenschappelijke doelen	<i>Gemeenschappelijke doelen zijn doelen die worden nagestreefd door meerdere partijen.</i> (Pettigrew, 1998, p. 66)	E.1 Gemeenschappelijke doelen	E.1.1 De mate waarin betrokkenen een visie en missie delen over wat zij willen bereiken met de teruggave van roofkunst	E.1.1.1 In meerdere/ mindere mate aanwezig
			E.1.2 De mate van overeenstemming over de strategie die wordt toegepast om de visie en missie te bereiken	E.1.2.1 In meerdere/ mindere mate aanwezig

F. Samenwerking	<i>Samenwerking verwijst naar een situatie waar sprake is van onderling afhankelijke inspanning, zonder concurrentie tussen beide groepen.</i> (Pettigrew, 1998, p. 67)	F.1 Samenwerking	F.1.1 De aanwezigheid van open en duidelijke communicatie	F.1.1.1 Wel/ niet aanwezig
			F.1.2 Bereidheid om naar elkaar te luisteren	F.1.2.1 Grote/ kleine mate van bereidheid
			F.1.3 De mate van vertrouwen tussen de betrokkenen	F.1.3.1 In meerdere/ mindere mate aanwezig
G. Institutionele steun	<i>De steun van autoriteiten, wetten of gewoonten.</i> (Pettigrew, 1998, p. 67)	G.1 Institutionele steun	G.1.1 Draagvlak onder betrokken instituties	G.1.1.1 In meerdere/ mindere mate aanwezig

Tabel 1: Operationalisatieschema

3.5 Data-analyse

De interviews zijn getranscribeerd en vervolgens gecodeerd met behulp van Atlas.ti. De nieuwsartikelen zijn eveneens gecodeerd via Atlas.ti. Op basis van het operationalisatieschema zijn thematische codes opgesteld (Van Thiel, 2014, p. 146). Deze thematische codes werden verder opgesplitst in subthematische codes; een voorbeeld is de thematische code “Buitenlandbeleid”, die subthematische codes omvatte zoals “Perceptie op goede relaties” en “Perceptie op bijdrage aan mondiale vraagstukken”. Daarnaast is *open coding* toegepast om onvoorziene, maar relevante factoren die van invloed waren op het teruggaveproces of de perceptie van de soft power van Nederland te identificeren. Dit resulteerde in thematische codes zoals “Culturele sensitiviteit” en “Postkoloniale context”. In de laatste fase zijn subthema’s gecategoriseerd op basis van de bijbehorende thema’s. Vervolgens is gezocht naar overkoepelende thema’s, trends en patronen om in de analyse een interpretatie van de betekenis hiervan te geven.

3.6 Betrouwbaarheid en Validiteit

Betrouwbaarheid in kwalitatief onderzoek gaat over de consistentie van resultaten (Van Thiel, 2014, p. 150). Bij het doen van onderzoek naar de teruggave van roofkunst en de invloed op de perceptie van de soft power van Nederland is gestreefd naar een hoge mate van betrouwbaarheid. Desalniettemin is de perceptie van soft power veranderlijk en wordt het beïnvloed door verschillende factoren, wat het moeilijk maakt om de relatie tussen de teruggave van roofkunst en soft power in isolatie te analyseren. Ook bleek tijdens het dataverzamelingsproces dat de effecten van de teruggave van roofkunst op soft power niet altijd onmiddellijk zichtbaar zijn. Semigestructureerde interviews vonden plaats in een interactief proces, waarbij het van belang is om de rol van de onderzoeker te erkennen. Veel interviews zijn online gevoerd vanwege de fysieke afstand tot respondenten in Sri Lanka en Indonesië. Dit kan de connectie tussen interviewer en geïnterviewde hebben beïnvloed. Tegelijkertijd was er ook sprake van vroegere samenwerking met enkele respondenten. Om betrouwbaarheid na te streven, zijn objectieve vragen gesteld zonder sturing. Ook is triangulatie toegepast om de betrouwbaarheid te vergroten, waarbij meerdere en verschillende bronnen zijn geraadpleegd (Idem., p. 52).

Validiteit omvat zowel interne als externe validiteit (Idem., p. 150). Interne validiteit is nagestreefd door op basis van het theoretisch kader een operationalisatieschema op te stellen. De analyse van de interviews en nieuwsartikelen is uitgevoerd door middel van codering, waarbij de toegepaste codes zijn afgeleid van het operationalisatieschema. Interviews boden echter de mogelijkheid om onverwachte, maar relevante onderwerpen te bespreken, wat heeft geleid tot de identificatie van onbekende factoren die van belang bleken te zijn. Externe validiteit verwijst naar de generaliseerbaarheid van de onderzoeksresultaten (Idem.). De externe validiteit van dit onderzoek is beperkt, vanwege de diepgaande analyse van de twee casussen. De specifieke context van elke teruggave speelt een belangrijke rol, wat generalisatie bemoeilijkt. Desalniettemin kunnen de bevindingen dienen als verklaring voor verschijnselen in vergelijkbare onderzoeken.

Door het toepassen van triangulatie, nauwgezette documentatie en bewustzijn van de onderzoekersrol, is zowel de betrouwbaarheid als validiteit in dit kwalitatieve onderzoek gewaarborgd.

Hoofdstuk 4 Resultaten en Analyse

Dit hoofdstuk presenteert en analyseert de bevindingen van het onderzoek. Allereerst wordt het beleid omtrent de teruggave van roofterkunst en Indonesië besproken. Vervolgens wordt per casus de perceptie van de soft power van Nederland behandeld en de voorwaarden gepresenteerd die hierop van invloed zijn. De analyse dient als basis voor de discussie over de resultaten en geeft antwoord op de deelvraag: *“Welke voorwaarden worden in de praktijk geïdentificeerd als bepalend voor een positieve perceptie van soft power?”*

4.1 Beleidsvisie Collecties uit een Koloniale Context

Het adviesrapport *“Koloniale Collecties en Erkenning van Onrecht”*, dat is opgesteld door de Adviescommissie Nationaal Beleidskader Koloniale Collecties, markeerde de eerste stap in het formuleren van een teruggavebeleid, waarbij het streven was om dit in samenwerking met de herkomstlanden te doen. Naar aanleiding hiervan presenteerde de toenmalige minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, Ingrid van Engelshoven, op 29 januari 2021 de beleidsvisie *“Collecties uit een Koloniale Context”*, waarin het beleidskader voor de teruggave uiteen werd gezet. In lijn met de aanbevelingen van de Adviescommissie werd erkend dat de oorspronkelijke bevolking van de koloniale gebieden onrecht is aangedaan door de gedwongen inbeslagname van hun cultuurgoederen (*Kamerstukken //, 32820, nr. 405, 2021*). Ook werd conform de aanbevelingen een onafhankelijke beoordelingscommissie in het leven geroepen voor de behandeling van verzoeken tot teruggave (*Idem.*). Het streven om samen te werken met landen van herkomst kwam naar voren in de initiatieven om het gesprek aan te gaan met voormalige koloniën, gericht op het vormgeven en bevorderen van museale samenwerkingen (*Idem.*). In de brief van 15 juli 2022 informeert de toenmalige Staatssecretaris van Cultuur en Media, Gunay Uslu, de Tweede Kamer over de implementatie van de beleidsvisie *“Collecties uit een Koloniale Context”* (*Kamerstukken //, 32820, nr. 480, 2022*).

Op 1 juli 2022 heeft Indonesië via diplomatieke kanalen een teruggaveverzoek ingediend bij de Staatssecretaris van Cultuur en Media voor acht collecties, waarvan vier – de “Lombokschat”, de “Pita Maha-collectie”, vier beelden uit het tempelcomplex van Singasari, en de “Kris Klungkung” – werden beoordeeld en voorzien van een advies door de onafhankelijke Commissie Koloniale Collecties (*Kamerstukken //, 32820, nr. 509, 2023*). Het Nationaal Museum van Wereldculturen, als beheerder van de objecten, heeft onderzoek gedaan naar de herkomstgeschiedenis en de uitkomsten van dit onderzoek zijn gedeeld met de Indonesische

Repatriatiecommissie, de tegenhanger van de Nederlandse commissie. Het onderzoek naar de herkomstgeschiedenis heeft aangetoond dat er sprake is van onvrijwillig bezitsverlies. Als gevolg hiervan heeft de Commissie Koloniale Collecties geadviseerd om de cultuurgoederen onvoorwaardelijk terug te geven (Commissie Koloniale Collecties Advies, 2023). Naar de andere vier collecties wordt nog onderzoek naar de herkomstgeschiedenis gedaan (*Kamerstukken //, 32820, nr. 509, 2023*).

Tevens heeft Sri Lanka op 18 november 2022 een verzoek via diplomatieke kanalen ingediend bij de Staatssecretaris om teruggave van “Lewke’s kanon”, twee geweren, een gouden kastane, een zilveren kastane en een Singalees mes. In reactie hierop is een vergelijkbare procedure gestart als die in het geval van Indonesië. Het Rijksmuseum, als beheerder van de objecten, heeft in samenwerking met herkomstonderzoekers in Sri Lanka het onderzoek naar de herkomstgeschiedenis uitgevoerd. De uitkomsten van het onderzoek zijn gedeeld met vertegenwoordigers van Sri Lanka. Ook hier gaat het om cultuurgoederen die onvrijwillig verloren zijn gegaan, wat heeft geleid tot het advies om de cultuurgoederen onvoorwaardelijk terug te geven. Vervolgens is op 6 juli 2023 door de Staatssecretaris het officiële besluit gemaakt om het advies van de Commissie Koloniale Collecties over te nemen en de objecten terug te geven aan Sri Lanka en Indonesië (Commissie Koloniale Collecties Advies, 2023).

4.2 Sri Lanka

4.2.1 Soft Power

De meerderheid van de respondenten hebben aangegeven dat de Sri Lankaanse perceptie van de Nederlandse soft power is verbeterd als gevolg van de teruggave van roofkunst. Nederland wordt door Sri Lanka gezien als een betrouwbare partner die zijn beloftes nakomt. Eén van de respondenten geeft aan:

“Ik word nog bijna dagelijks aangesproken op het feit dat wij die objecten hebben teruggegeven. We worden gezien als een voorbeeld voor andere landen om hetzelfde te doen. Het heeft mijn gesprekken met politici op alle vlakken verdiept.” (Ambassadeur van het Koninkrijk der Nederland in Sri Lanka en de Malediven, 28 mei 2024).

Een andere respondent bevestigt dit door te benadrukken dat Griekenland en Egypte nu wijzen naar Nederland als een voorbeeld, om het Verenigd Koninkrijk te laten zien dat de discussie

over roofkunst op een andere manier kan worden gevoerd. Toch geeft een groot aantal respondenten aan dat het effect van de teruggave niet moet worden overschat en dat Nederland zelfs moet oppassen om niet het beeld af te geven van “kijk ons het eens goed doen”.

De meerderheid van de respondenten benadrukt dat de kennis van de Nederlandse cultuur in Sri Lanka beperkt is. Echter geniet Nederland wel een relatief grote bekendheid vanwege de vele voormalige Nederlandse forten en kerken. De Nederlandse invloed in de wereld van kunst en entertainment is voornamelijk bekend bij de Sri Lankaanse hoogopgeleiden die kennis hebben van de Nederlandse schilderkunst en architectuur. Door de teruggave wordt de Nederlandse ambassade vaker geraadpleegd over culturele vraagstukken, met name over onderwerpen die betrekking hebben op de United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). Ook geeft één van de respondenten aan:

“De bereidheid om culturele objecten terug te geven beschouw ik als een bewijs van de openheid en transparantie binnen de Nederlandse culturele sector.” (Directeur-Generaal Nationale Archieven in Sri Lanka, 24 juni 2024).

Desondanks heeft de teruggave van roofkunst volgens het merendeel van de respondenten slechts beperkt bijgedragen aan de perceptie van de Nederlandse cultuur en heeft het vooral de direct betrokkenen beïnvloed.

In Sri Lanka wordt niet vaak de binnenlandse politiek van Nederland besproken, maar volgens één van de respondenten:

“Tegelijkertijd heeft Nederland wel de reputatie van een land dat het goed georganiseerd heeft en een goed openbaar bestuur heeft. Relatief weinig corruptie, transparant en open.” (Plaatsvervangende Ambassadeur van het Koninkrijk der Nederlanden in Sri Lanka en Malediven, 3 juni 2024).

Toch is de kennis van onze politieke waarden beperkt en ontbreekt er een duidelijk beeld van onze politieke leiders in Sri Lanka. Het bezoek van de Staatssecretaris van Cultuur en Media aan Sri Lanka heeft dit enigszins veranderd. De teruggave van roofkunst heeft eveneens slechts een beperkte invloed gehad op de perceptie van de Nederlandse politieke waarden en was voornamelijk relevant voor de groep mensen die betrokken waren bij het teruggaveproces.

Ondanks het feit dat Nederland een klein EU-land is, heeft het veel invloed en staat het in Sri Lanka bekend als een land dat opkomt voor democratie en mensenrechten. Bovendien is Sri Lanka over het algemeen positiever jegens Nederland dan jegens de andere twee voormalige koloniale machten. Eén van de respondenten geeft als uitleg:

“In Sri Lanka wordt Nederland soms gezien als het vergeten middelste kind. Terwijl Nederland zich voornamelijk richtte op handel, hebben de Portugezen en de Britten een aanzienlijk grotere invloed gehad op de Sri Lankaanse cultuur.” (Beleidsadviseur Culturele Zaken, 28 mei 2024).

De teruggave van roofkunst heeft de positieve perceptie van het Nederlandse buitenlandbeleid versterkt. Een illustratief voorbeeld is de oproep van de Mensenrechtenraad in Genève aan Sri Lanka om verantwoording af te leggen voor oorlogsmisdaden begaan tijdens de burgeroorlog (United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, 2023). De Sri Lankaanse autoriteiten beschouwen dit als buitenlandse inmenging. Eén de respondenten geeft aan:

“In tegenstelling tot andere vergelijkbare landen, ontsnapt Nederland aan kritiek met betrekking tot de belangrijkste zorg van het Sri Lankaanse buitenlandbeleid, namelijk de kwestie van verantwoording over oorlogsmisdaden gedurende de burgeroorlog (1983-2009).” (Beleidsadviseur Politieke Zaken, 28 mei 2024).

Dankzij de teruggave wordt Nederland zelfs gezien als een partner die de zaak van Sri Lanka kan ondersteunen. Desondanks is Nederland in Sri Lanka niet de belangrijkste speler en is de aandacht vooral gericht op het buitenlandbeleid van de Verenigde Staten, China en India.

Volgens de respondenten heeft Nederland met de teruggave van roofkunst bovenal laten zien kritisch naar zichzelf te kijken en verantwoordelijkheid te nemen voor het verleden. Deze houding wordt volgens verschillende nieuwsartikelen in de Daily News op prijs gesteld en zelfs geformuleerd als een mijlpaal in internationale betrekkingen. De toespraak van de Staatsminister van Buitenlandse Zaken Tharaka Balasuriya onderstreept dit:

“De erkenning van de donkere hoofdstukken uit de geschiedenis is een cruciale stap op onze gezamenlijke weg naar verzoening. Er moet bereidheid zijn om te luisteren en te leren.” (Daily News, 31 augustus 2023).

4.2.2 Teruggaveproces

De meeste respondenten hebben aangegeven dat Sri Lanka en Nederland aanvankelijk verschillende perspectieven hadden op de teruggave van roofkunst. In Nederland is dit onderdeel van een breder debat over het koloniale en slavernijverleden, terwijl in Sri Lanka de focus ligt op de nasleep van de burgeroorlog en de crises van 2022. De Nederlandse koloniale overheersing beïnvloedt echter de ontwikkeling van Sri Lanka, zichtbaar in economische, politieke en culturele ongelijkheid. Dit creëerde een complexe dynamiek tijdens de teruggave, waarbij Nederland historisch onrecht wilde herstellen, maar ook geconfronteerd werd met structurele ongelijkheid.

Om deze reden is het volgens de meerderheid van de respondenten moeilijk om te spreken van volledige gelijke groepsstatus. Het teruggaveverzoek van Sri Lanka werd op 18 november 2022 ingediend, maar dit betekende niet dat Sri Lanka ook gereed was om deze objecten te ontvangen. Eén van de respondenten geeft aan:

“Ik denk dat mijn rol met name is geweest om de geesten voor te bereiden. In het begin was er duidelijk veel aarzeling aan de kant van Sri Lanka, waar men zich afvroeg of dit wel gewenst was en of het niet beter was om de objecten in Nederland te behouden.” (Ambassadeur van het Koninkrijk der Nederland in Sri Lanka en de Malediven, 28 mei 2024).

In de beginfase werd het proces voornamelijk aangestuurd door Nederland, waarbij de Nederlandse ambassade in Colombo een faciliterende rol speelde. Desalniettemin was er aan de Nederlandse zijde het bewustzijn om op sommige momenten een stap terug te doen. Bij het doen van onderzoek naar de herkomstgeschiedenis van de objecten, geeft de meerderheid van de respondenten aan dat de gelijke groepsstatus in grote mate is bereikt door de Sri Lankaanse onderzoekers bij het proces te betrekken. Volgens een respondent die betrokken is geweest bij het onderzoek naar de herkomstgeschiedenis:

“Als ik aan mijn eigen rol denk, dan ben ik van mening dat we het onderzoek naar de herkomstgeschiedenis echt samen hebben gedaan, waarbij we ons aan beide zijden intensief hebben ingespannen om de verschillende expertises samen te brengen.” (Universitair Hoofddocent Koloniale- en Wereldgeschiedenis aan de Universiteit Leiden, 2 juli 2024).

Hoewel er geen volledige gelijke groepsstatus was, geven de meeste respondenten aan dat de ervaringen aan de Sri Lankaanse zijde positief waren en dat er geen conflicten zijn ontstaan door ongelijke behandeling. Op de vraag of er sprake was van gemeenschappelijke doelen, reageerden de respondenten verschillend. Verscheidene respondenten hebben benadrukt dat het proces in gezamenlijkheid doorlopen en het respectvol tentoonstellen van de objecten in het Nationale Museum in Colombo een belangrijk gedeeld doel was. Ook wilde Nederland met de teruggave van roofkunst de bilaterale relatie met Sri Lanka verstevigen, wat positief werd ontvangen aan de Sri Lankaanse zijde. Verschillende nieuwsartikelen onderstrepen dit:

“Met de restitutie wil Nederland de bilaterale banden met Sri Lanka versterken en tegelijkertijd in het reine komen met het koloniale verleden. Als onderdeel hiervan hoopt de Ambassadeur voor Internationale Culturele Samenwerking mogelijkheden te bespreken voor verdere versterking van de culturele samenwerking tussen Nederland en Sri Lanka.” (Daily News, 28 november 2023).

Enkele respondenten uitten kritiek op het feit dat, aangezien de teruggave een Nederlands initiatief was, Nederland ook de overhand had in het bepalen van de gemeenschappelijke doelen. Desalniettemin heeft dit weinig invloed gehad op de positieve ervaringen met de samenwerking tussen de betrokken partijen. Eén van de respondenten geeft aan:

“Je moet zoveel mogelijk proberen om vanaf een vroeg stadium het proces samen vorm te geven. Een voorbeeld is het doen van gezamenlijk onderzoek naar de herkomstgeschiedenis van de objecten, evenals de samenwerking tussen het Rijksmuseum en het Nationale Museum in Colombo. Dat heeft veel bijgedragen aan het wegnemen van argwaan aan de Sri Lankaanse zijde.” (Conservator Geschiedenis bij het Rijksmuseum, 11 juni 2024).

Verschillende respondenten merkten op dat Nederland bereid was te luisteren en de wensen van de Sri Lankaanse betrokkenen te respecteren. Enkele respondenten benadrukten het belang van non-verbale signalen vanwege de terughoudendheid in directe communicatie binnen de Sri Lankaanse cultuur. Open en duidelijke communicatie werd soms bemoeilijkt door verschillen in communicatiestijlen. Het vermogen om cultureel sensitief te handelen bleek volgens de respondenten essentieel. Er ontstond een zekere vertrouwensrelatie tussen Nederland en Sri Lanka, in het bijzonder tussen het Rijksmuseum en het Nationale Museum in Colombo.

Desondanks bleef deze relatie kwetsbaar door een zekere mate van achterdocht jegens Nederland, voortkomend uit het koloniale verleden.

De meeste respondenten benadrukken de sterke institutionele steun vanuit Nederland, terwijl deze in Sri Lanka minder werd ervaren. Eén respondent vermeldt:

“In Nederland zag ik de makkelijke coördinatie tussen instellingen zoals het Rijksmuseum en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, terwijl Sri Lanka worstelde met een gebrek aan eensgezindheid.” (Beleidsadviseur Culturele Zaken, 28 mei 2024).

4.3 Indonesië

4.3.1 Soft Power

Uit de gesprekken met respondenten blijkt dat de relatie tussen Nederland en Indonesië complex en historisch beladen is. Ondanks goede economische betrekkingen heerst er onder Indonesische historici nog een zekere mate van wantrouwen jegens Nederland. Op basis van de analyse van interviews en nieuwsartikelen is het moeilijk om te bepalen of de perceptie van de soft power van Nederland door de teruggave van roofkunst is verbeterd. Toch bevestigt de meerderheid van de respondenten een verbetering van de bilaterale relatie als gevolg van de teruggave van roofkunst. Volgens Directeur Generaal Cultureel Erfgoed op het Indonesische ministerie van Educatie, Cultuur, Onderzoek en Technologie:

“Wij zijn echt heel blij. Dit is een historisch moment voor zowel ons, Indonesië, als Nederland. En voor de relatie tussen de twee. Ik denk dat wat we tot nu toe hebben bereikt ook een zeer belangrijke bijdrage is aan het wereldwijde debat over het teruggeven van koloniale objecten.” (Daily News, 11 juli 2023).

Ook het weekblad *Tempo* vermeldt dit in een nieuwsartikel van 11 juli 2023, kort na de ondertekening van de eigendomsoverdrachten. Echter dient het effect van de teruggave op de relatie tussen Nederland en Indonesië niet te worden overschat. Eén van de respondenten geeft aan:

“Nederland heeft een sterke behoefte aan het verwerken van zijn koloniale verleden, waarbij de teruggave van roofkunst een belangrijk onderdeel vormt. Hoewel dit een positieve stap is, is

het echter moeilijk te verwachten dat Indonesië dezelfde mate van enthousiasme voor deze inspanning toont.” (Voormalig lid van de onafhankelijke Commissie Koloniale Collecties, 16 juli 2024).

Een positieve verandering in de perceptie van de Nederlandse soft power valt ook niet duidelijk af te leiden uit de gesprekken met respondenten over de Nederlandse cultuur, politieke waarden, buitenlandbeleid en het vermogen tot kritische zelfreflectie. In Indonesië, en met name in Jakarta, geniet Nederland bekendheid vanwege het Erasmus Huis, dat regelmatig kunsttentoonstelling en muziek- of dansvoorstellingen organiseert. Op de vraag of het Erasmus Huis meer belangstelling heeft gekregen als gevolg van de teruggave van roofkunst, geeft één van de respondenten aan dat er waarschijnlijk geen verband met elkaar wordt gelegd.

In Indonesië zijn vooral de hoogopgeleiden die Engelstalige nieuwsbronnen raadplegen, geïnformeerd over de binnenlandse politieke situatie in Nederland. Eén van de respondenten uit Indonesië geeft aan op de hoogte te zijn van de vorming van een kabinet waarin een extreemrechtse partij deelneemt, waarvan sommige politici bij Indonesiërs bekendstaan om anti-Islamitische opvattingen. Desalniettemin bestaat er een positieve perceptie van de Nederlandse politieke stabiliteit en de internationaal erkende leiders. Eén van de respondenten geeft als verklaring hiervoor aan:

“Indonesië beschouwt de Nederlandse regering en monarchie als afzonderlijke entiteiten. Ongeacht wie de functie van premier vervult, ontvangt het Indonesische volk graag de koning en koningin. Dit komt doordat Indonesië, cultureel gezien, zich verwant voelt aan de Nederlandse monarchie door de eigen sultanaten in Yogyakarta en Solo.” (Onderzoeker Indonesische Koloniale Geschiedenis, 5 juli 2024).

Volgens de respondenten is het moeilijk om te beoordelen in hoeverre de teruggave van roofkunst de perceptie heeft verbeterd, aangezien veel mensen niet het verband leggen. Er wordt echter wel opgemerkt dat de LHBTIQ+-gemeenschap de politieke ontwikkelingen in Nederland nauwlettend volgt, vanwege de eerbiediging van wet en mensenrechten in het land. De perceptie van Nederland is overwegend positief, en het is zeer waarschijnlijk dat deze groep wel het verband legt met de teruggave van roofkunst.

De meerderheid van de respondenten benadrukt dat Nederland een belangrijke handelspartner voor Indonesië is. Echter, één van de respondenten betwijfelt het vermogen van Nederland om anderen binnen diplomatieke kringen te beïnvloeden:

“Nederland heeft niet dezelfde invloed als landen als China en is niet meer zo sterk als in de VOC-periode; zelfs Zuid-Korea heeft tegenwoordig meer invloed.” (Secretaris van de Indonesische Repatriatiecommissie, 22 juli 2024).

Ook geven verschillende respondenten aan dat Nederland in staat is om goede relaties met andere landen te onderhouden. De meeste respondenten konden geen duidelijke uitspraak doen over de vraag of de teruggave van roofkunst de perceptie van het Nederlandse buitenlandbeleid positief heeft beïnvloed, omdat zij hier onvoldoende inzicht in hadden.

De meerderheid van de respondenten beoordeelt de teruggave van roofkunst aan Indonesië kritisch, waarbij zij twijfels uiten over het vermogen van Nederland om verantwoordelijkheid te nemen voor zijn historisch handelen. Tevens is de meerderheid van de respondenten kritisch over het vermogen van Nederland om adequaat op het eigen koloniale verleden te reflecteren en worden er vraagtekens geplaatst bij de reden waarom Nederland zich pas recent met dit verleden bezighoudt.

4.3.2 Teruggaveproces

De meerderheid van de respondenten heeft aangegeven dat in Indonesië de nadruk vooral ligt op toekomstgerichte ontwikkelingen, terwijl Nederland zich bezighoudt met het verwerken van het dekolonisatieproces. Eén van de respondenten verklaarde:

“Het verschil tussen Nederland en Indonesië is dat Nederland nog steeds worstelt met de gebeurtenissen in de periode van 1945 t/m 1949. Bij Nederlandse veteranen heerst vaak de vraag: ‘Wat deden wij daar?’ Voor Indonesië is het echter duidelijk: wij streefden naar onafhankelijkheid, en eventuele excessen werden geaccepteerd als onderdeel van dat proces.” (Onderzoeksjournalist, 28 juni 2024).

Desalniettemin is de geschiedenis van de Nederlandse koloniale overheersing diep verankerd in de Indonesische samenleving. Vooral bij betrokkenen op ministerieel niveau in Indonesië

bestaat er een sterke wens om op een andere manier naar Indonesië en zijn verleden te kijken. Volgens enkele respondenten heeft dit geleid tot krachtige teruggaveverzoeken:

“Het uitgangspunt van Indonesië was om de lacunes in hun geschiedenis op te vullen. Het land wenste de teruggave van objecten die momenteel ontbreken in hun collecties, om zo de Indonesische nationale identiteit in haar volledigheid te kunnen uitdrukken.” (Voormalig coördinerend woordvoerder van de Staatssecretaris Cultuur en Media, 18 juli 2024).

Als gevolg werd een Indonesische Repatriatiecommissie opgericht, waardoor het proces als gelijkwaardige partners kon worden doorlopen. Respondenten merkten op dat Indonesië een duidelijk beeld had van welke objecten zij wensten terug te krijgen. Bij het verzoek om teruggave van de Dubois-collectie werd echter het onderscheid tussen de bezitter en bezitloze scherp zichtbaar. De collectie, ontdekt door Eugène Dubois in de negentiende eeuw, omvat het Java-mens fossiel en 40.000 andere botten. Indonesië dringt sinds 1949 aan op teruggave, maar de discussie blijft of fossielen als koloniale roofkunst moeten worden beschouwd. Naturalis verergerde de situatie door publiekelijk te suggereren dat de collecties misschien beter in Nederland kunnen blijven. In een interview met *de Groene Amsterdammer* reageerde Hilmar Farid als volgt:

“Ik voel de terughoudendheid, de tegenzin van Nederlandse kant, vooral van de musea die historische voorwerpen in hun collectie hebben.” (De Groene Amsterdammer, 16 november 2022).

Ondanks de onduidelijkheid over de teruggave van de Dubois-collectie, heeft de Commissie Koloniale Collecties met veel aandacht en begrip voor de gevoeligheden van beide partijen aanzienlijke inspanningen geleverd om positieve ervaringen te bevorderen.

Op basis van de gesprekken met respondenten blijkt het moeilijk te bepalen of er sprake was van gemeenschappelijke doelen, aangezien Nederland en Indonesië elk een eigen visie hadden op de teruggave roofkunst. Indonesië streefde naar de teruggave van objecten die essentieel zijn voor het samenstellen van een eigen historisch narratief, terwijl Nederland met de teruggave van roofkunst beoogde bij te dragen aan herstel van historisch onrecht. Volgens de respondenten is er echter sprake van een zekere mate van gedeelde visie en missie:

“Ik denk dat het gemeenschappelijke vooral te vinden is in de gezamenlijke uitvoering van het proces, maar niet verder reikt dan dat. De teruggave gebeurt onvoorwaardelijk; zelfs als Indonesië de objecten anders zou gebruiken, is dat eveneens acceptabel.” (Beleidsmedewerker Directie Erfgoed en Kunsten, 24 mei 2024).

“Het gemeenschappelijke doel was om een voorbeeld te stellen voor andere landen door aan te tonen hoe samenwerking in een vernieuwde relatie kan plaatsvinden, met gelijkwaardige verhoudingen.” (Voormalig coördinerend woordvoerder van de Staatssecretaris Cultuur en Media, 18 juli 2024).

Volgens de meerderheid van de respondenten verliep de samenwerking tussen Nederland en Indonesië op het niveau van de betrokken ambtenaren, de Commissie Koloniale Collecties en de Indonesische Repatriatiecommissie positief. Nederlandse betrokkenen toonde zich bereid om te luisteren naar de zorgen die onder de Indonesische betrokkenen leefden:

“Sommige Indonesische academici zijn van mening dat de huidige museuminfrastructuur in Indonesië nog niet voldoende in staat is tot zelfbeheer. Hoewel deze opvatting koloniaal kan klinken wanneer deze door iemand uit Nederland wordt geuit, schuilt er helaas een kern van waarheid in. De recente brand in het Indonesisch museum lijkt een van die angsten te zijn die werkelijkheid is geworden.” (Dutch Culture, 18 september 2023).

Volgens enkele respondenten heerste er onder de betrokkenen een gevoel van gedeelde verantwoordelijkheid tussen Nederland en Indonesië, maar was er geen sprake van volledig wederzijds vertrouwen. In 2016 heeft Nederland diverse objecten uit Museum Nusantara teruggegeven aan Indonesië. Dit geschiedde niet zonder aanzienlijke uitdagingen, en hebben daarmee in een zekere mate de dynamiek beïnvloed van de teruggave van roofkunst in 2023. Eveneens werd de teruggave van de Gouden Kris van Prins Diponegoro door Koning Willem-Alexander met enige argwaan ontvangen. Eén van de respondenten geeft als verklaring:

“Tijdens de teruggave van de Gouden Kris werd Zijne Majesteit Koning Willem-Alexander vergezeld door een delegatie van Nederlandse zakenlieden. In de Indonesische media werd gespeculeerd of de teruggave een strategische zet was om de handelsrelaties te bevorderen.” (Onderzoeker Indonesische Koloniale Geschiedenis, 5 juli 2024).

Het draagvlak onder de betrokken instituties werd als aanzienlijk ervaren, met enige uitzondering van het Naturalis Museum. Ook in Indonesië was er vanuit het Ministerie van Educatie, Cultuur, Onderzoek en Technologie institutionele steun voor de teruggave van roofkunst aanwezig.

4.4 Vergelijkende Analyse van Sri Lanka en Indonesië

De gesprekken met respondenten en de analyse van nieuwsartikelen tonen aan dat de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka een grotere invloed heeft gehad op de perceptie van de soft power van Nederland dan in Indonesië. Hoewel deze verandering in de perceptie zich voornamelijk beperkt tot een kleine, geïnformeerde groep, is in Sri Lanka een positieve houding ten aanzien van Nederland waarneembaar. Een mogelijke verklaring voor de beperkte invloed van de teruggave van roofkunst op de soft power in Indonesië, is het groeiende zelfbewustzijn over het koloniale verleden. Dit heeft geresulteerd in een kritische houding tegenover Nederland en de respondenten beoordeelden de teruggave van roofkunst in dit licht. Bovendien heeft Nederland in tegenstelling tot Indonesië minder samenwerkingsverbanden met Sri Lanka, waardoor de teruggave van roofkunst een prominentere rol kan spelen in de bilaterale relatie. Nederland en Indonesië werken op diverse terreinen intensief samen, zoals op historisch en economisch vlak, waardoor de teruggave van roofkunst minder op de voorgrond staat.

Het voornaamste verschil tussen Indonesië en Sri Lanka betreffende het teruggaveproces is dat Indonesië een duidelijk beeld had van de objecten die het wilde terugvorderen, wat resulteerde in krachtige en goed onderbouwde teruggaveverzoeken. In Sri Lanka daarentegen moest de publieke opinie nog rijpen ten aanzien van de teruggave, een proces waarbij de Nederlandse ambassade een cruciale rol heeft gespeeld. Daarnaast had Nederland in Indonesië te maken met een goed georganiseerde commissie, terwijl een dergelijke structuur in Sri Lanka minder aanwezig was. Een ander wezenlijk verschil tussen Sri Lanka en Indonesië is volgens een respondent:

“De teruggave die vorig jaar plaatsvond aan Indonesië was onvolledig, aangezien de Dubois-collectie nog steeds in Nederland verblijft en er nog geen advies over is uitgebracht. Terwijl dit naar mijn mening een duidelijk geval betreft van onvrijwillig bezitsverlies.”
(Senioronderzoeker Koloniale Collecties en Restitutiezaken, 2 juli 2024).

Bovendien speelde de geschiedenis van eerdere teruggaveverzoeken een rol in Indonesië, maar niet in Sri Lanka. De invloed van deze eerdere teruggaveverzoeken op het proces bleef echter beperkt door de apolitieke rol van de Commissie Koloniale Collecties, die onafhankelijk advies verstrekke.

De teruggave van roofkunst heeft zowel in Sri Lanka als in Indonesië gezorgd voor een versterking van de bilaterale relatie:

“Als je kijkt naar de relatie tussen Sri Lanka en Nederland is dat we met een zekere vorm van humor veel kritischer kunnen kijken naar onze rollen in het koloniale verleden en hoe die rollen nog steeds invloed hebben in hoe wij op dit moment met elkaar samenwerken.” (Ambassadeur van het Koninkrijk der Nederland in Sri Lanka en de Malediven, 28 mei 2024).

“De teruggave van roofkunst bevordert de vooruitgang en draagt bij aan het herstel van historisch onrecht, wat de relatie tussen Nederland en Indonesië versterkt.” (Secretaris van de Indonesische Repatriatiecommissie, 22 juli 2024).

De meerderheid van de respondenten in beide casussen stelt tevens dat de teruggave van roofkunst als voorbeeld kan dienen voor de vormgeving van postkoloniale relaties met andere landen.

Ten slotte, een belangrijke overeenkomst is de confrontatie van Nederland met de postkoloniale ongelijkheid. Zowel in Sri Lanka als in Indonesië waren er zorgen over de geschiktheid van het Nationale Museum in Colombo én Jakarta. Desondanks toonden Nederlandse betrokkenen bereidheid om deze zorgen serieus te nemen en waardeerden ze lokale onderhoudstechnieken. De bereidheid van Nederland om te luisteren komt ook tot uiting in de nadruk die beide landen leggen op kennisproductie- en uitwisseling, wat Nederland heeft erkend door gezamenlijk herkomstonderzoek te verrichten. Ondanks enkele obstakels is dit een cruciaal onderdeel van het teruggaveproces en biedt het de mogelijkheid om de geschiedenis vanuit een vernieuwend perspectief te bezien.

Hoofdstuk 5 Conclusie, Discussie en Aanbevelingen

5.1 Conclusie en Discussie

In hoofdstuk 1 is de onderzoeksvraag geformuleerd: *“Onder welke voorwaarden is de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka en Indonesië van invloed op de perceptie van de soft power van Nederland?”*. Deze vraag is onderzocht door na te gaan of de voorwaarden van Allport tijdens het teruggaveproces aanwezig waren, en in hoeverre deze voorwaarden hebben bijgedragen aan een positievere perceptie van de soft power van Nederland. Op basis van het theoretisch kader is vastgesteld dat de voorwaarden van Allport een belangrijke rol spelen in het verklaren van diplomatieke uitkomsten (Holmes, 2013, p. 856). Deze voorwaarden boden een waardevol kader voor de analyse van het teruggaveproces, waarbij de veronderstelling was dat hoe meer de voorwaarden van Allport zijn nageleefd, hoe meer de perceptie van de soft power van Nederland is verbeterd als gevolg van positieve intergroepsrelaties. De resultaten van dit onderzoek laten zien dat de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka heeft bijgedragen aan een positievere perceptie van de soft power van Nederland. Daarentegen tonen de resultaten aan dat de teruggave van roofkunst aan Indonesië in mindere mate invloed heeft gehad op de perceptie van de soft power van Nederland. Desondanks waarderen veel Indonesische betrokkenen de relatie met Nederland ten gevolge van de teruggave van roofkunst.

De contacthypothese veronderstelt dat positieve intergroepsrelaties bevorderd worden wanneer er sprake is van gelijke groepsstatus, gemeenschappelijke doelen, samenwerking en institutionele steun tussen verschillende groepen (Allport, 1954). Voor de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka was er sprake van een intensieve samenwerking tussen diverse entiteiten, waaronder de Commissie Koloniale Collecties, de Nederlandse ambassade in Sri Lanka, beleidsmedewerkers van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, het Rijksmuseum, het Museum van Wereldculturen, het Nationale Museum in Colombo en Sri Lankaanse ambtenaren en wetenschappers. Gedurende deze samenwerking werd gestreefd naar het bereiken van gelijke groepsstatus. De Nederlandse betrokkenen waren zich terdege bewust van de noodzaak om op bepaalde momenten een stap terug te doen, teneinde de gelijkwaardige samenwerking te realiseren. De institutionele steun vanuit Nederland was duidelijk aanwezig, maar werd in mindere mate ervaren aan de Sri Lankaanse kant. De resultaten duiden op het bestaan van meerdere gemeenschappelijke doelen; echter, er zijn kritische kanttekeningen geplaatst over de mate waarin deze doelen daadwerkelijk als gemeenschappelijk kunnen worden beschouwd.

Ook in Indonesië was er sprake van een intensieve samenwerking tussen alle betrokken partijen, waaronder de Commissie Koloniale Collecties, de Indonesische Repatriatiecommissie, beleidsmedewerkers van het Ministerie van Buitenlandse Zaken en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, het Rijksmuseum, het Museum van Wereldculturen, het Nationaal Museum in Jakarta en Indonesische wetenschappers. De resultaten tonen aan dat beide partijen het proces grotendeels als gelijkwaardige partners hebben ervaren, vooral door de assertiviteit en betrokkenheid van de Indonesische Repatriatiecommissie. De institutionele steun was zowel in Nederland als in Indonesië aanwezig, waarbij de Indonesische betrokkenen het als waardevol beschouwden dat Nederland blijf gaf van oprechte en definitieve betrokkenheid. Desondanks hadden betrokkenen van beide landen verschillende opvattingen over de doelstellingen van de teruggave. Voor Nederland stond het leveren van een bijdrage aan historisch onrecht centraal, terwijl Indonesië de nadruk legde op het creëren van een eigen verhaal over de geschiedenis van het land.

Op basis van de resultaten kan worden geconcludeerd dat de voorwaarden van Allport bijdragen aan het bevorderen van positieve intergroepsrelaties tussen Sri Lanka en Nederland, evenals tussen Indonesië en Nederland. Echter, deze voorwaarden bieden geen volledige verklaring voor variabiliteit in de perceptie van soft power, aangezien andere factoren ook een rol spelen in hoe deze perceptie verandert. Een mogelijke verklaring is de postkoloniale context waarin de teruggave plaatsvindt, die een zekere mate van ongelijkheid tussen Nederland en het land van herkomst met zich meebrengt. Eén van de respondenten heeft deze ongelijkheid treffend samengevat als het verschil tussen de bezitter en de bezitloze. De ongelijke verhoudingen beïnvloedden de aanwezigheid van de voorwaarden van Allport, waarbij het realiseren van gelijke groepsstatus als een cruciale voorwaarde werd beschouwd om deze ongelijkheden recht te trekken. Tevens werd het vermogen om cultureel sensitief te handelen erkend als een belangrijke voorwaarde in dit proces.

Uitgaande van de bevindingen kan worden gesteld dat de voorwaarden van Allport tot op zekere hoogte aanwezig waren; echter, deze aanwezigheid van de voorwaarden blijkt in Sri Lanka te hebben geleid tot een positieve verandering in de perceptie van Nederland, terwijl dergelijke veranderingen in Indonesië minder eenduidig zijn. Dit verschil kan mogelijk worden verklaard door de mate van samenwerking op andere gebieden en de politieke context in het land van herkomst. Sri Lanka en Nederland hebben beperkte samenwerkingsverbanden, waardoor de teruggave van roofkunst een prominente rol heeft gespeeld in de bilaterale relatie. Indonesië en

Nederland daarentegen werken op verschillende terreinen intensief samen, onder andere in het doen van historisch onderzoek naar de gebeurtenissen in Indonesië tussen 1945 en 1949. De teruggave van roofkunst stond daarom minder op de voorgrond. Bovendien staat Sri Lanka over het algemeen positiever jegens Nederland dan jegens de andere twee voormalige koloniale machten, Portugal en het Verenigd Koninkrijk. Indonesië heeft zijn onafhankelijkheid van Nederland moeten verwerven, wat heeft geleid tot een ander type relatie tussen Indonesië en Nederland in vergelijking met de relatie tussen Sri Lanka en Nederland. Dit kan verklaren waarom de kritische houding ten opzichte van de teruggave van roofkunst en de verandering in de perceptie van soft power in Indonesië minder uitgesproken zijn.

5.2 Wetenschappelijke Aanbevelingen

Een beperking van dit onderzoek is het relatief geringe aantal geïnterviewden, wat de mogelijkheid om conclusies te trekken over een positieve verandering in de perceptie van de soft power van Nederland in Sri Lanka en Indonesië limiteert. Hoewel is geprobeerd om deze beperking te ondervangen met een contentanalyse, is mediaberichtgeving volgens de respondenten in Sri Lanka en Indonesië enige mate van politiek gekleurd, waardoor het lastig is om objectieve inzichten te verkrijgen. Voor toekomstig onderzoek wordt aanbevolen om gebruik te maken van enquêtes in Sri Lanka en Indonesië, waardoor breder kan worden gekeken dan slechts de betrokkenen bij het teruggaveproces. Tevens geeft dit inzicht in de publieke opinie met betrekking tot de teruggave van roofkunst.

5.3 Bestuurlijke Aanbevelingen

Op basis van de resultaten zijn eveneens drie aanbevelingen geformuleerd voor bestuurlijke overwegingen. Ten eerste, om de positieve invloed van de teruggave van roofkunst op de perceptie van soft power te vergroten, is het belangrijk dat betrokkenen beschikken over culturele sensitiviteit. De concrete aanbevelingen aan beleidsmakers is om te investeren in trainingen die zijn ontworpen om individuen te helpen met effectieve communicatie en om te gaan met culturele diversiteit. Verschillende respondenten hebben aangegeven dat de cultuur in Sri Lanka en in Indonesië wordt gekenmerkt door een zekere mate van passiviteit, omdat men bang is om fouten te maken. Dergelijke trainingen bevorderen de capaciteiten van Nederlandse betrokkenen om een brug te slaan tussen de Nederlandse en Sri Lankaanse of Indonesische cultuur. Ook helpen deze trainingen bij het ontwikkelen van een verhoogd bewustzijn van non-

verbale signalen, die anders wellicht onbenoembaar blijven, en versterken daarmee de interculturele communicatie en wederzijds begrip.

Ten tweede, is het van belang om in te zetten op gezamenlijke kennisontwikkeling en -uitwisseling. Het doen van herkomstonderzoek naar de geschiedenis van objecten werd door veel respondenten beschouwd als een gelijkwaardig proces. De concrete aanbeveling is om landen van herkomst te stimuleren in het nemen van de leiding in kennisontwikkeling. Onderzoekers uit landen van herkomst moeten volledige toegang hebben tot Nederlandse bronnen en visums moeten gemakkelijker worden verstrekt, aangezien problemen met visumverlening voor onderzoekers uit bepaalde landen veelvoorkomend zijn. Tevens bevordert dit de interactie met de Nederlandse cultuur en politiek, wat bijdraagt aan de perceptie van de soft power van Nederland.

Ten slotte, het is van belang om bij het creëren van draagvlak niet alleen binnen officiële instituties te zoeken, maar ook de bredere bevolking te betrekken. De meerderheid van de respondenten heeft aangegeven dat de verandering in de perceptie van soft power slechts merkbaar is voor een beperkte groep die direct betrokken was bij de teruggave. Om een bredere verandering in de perceptie van soft power te realiseren, is het cruciaal om het initiatief actief onder de aandacht te brengen binnen het land zelf. Dit zal de algehele acceptatie vergroten. De Nederlandse ambassade speelt hierin een belangrijke rol, en kan initiatieven voorstellen in samenwerking met musea in het land van herkomst. Bovendien bevordert de digitalisering van cultureel erfgoed de interactie tussen kunst en publiek, en vergroot zij de toegankelijkheid van deze erfgoederen.

Hoofdstuk 6 Literatuurlijst

- Adviescommissie Nationaal Beleidskader Koloniale Collecties. (2020). *Koloniale Collecties en Erkenning van Onrecht*. Raad voor Cultuur. Geraadpleegd op 5 april 2024, van <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-1889c640-46ce-4ce7-87d0-f7b4299b8c3e/pdf>
- Al Jazeera. (2021, 9 november). France returns 26 treasures looted from Benin. Al Jazeera. Geraadpleegd op 31 januari 2024, van <https://www.aljazeera.com/news/2021/11/9/france-hands-back-26-treasures-looted-from-benin>
- Allport, G. W. (1954). *The Nature of Prejudice*. Basic Books.
- Ang, I., Raj, I. & Mar, P. (2015). Cultural diplomacy: beyond the national interest? *International Journal of Cultural Policy*, 21(4), 365-381.
- Arndt, R. T. (2006). *The first resort of kings. American cultural diplomacy in the twentieth century*. Potamac Books.
- Brand Finance. (2024). *Global Soft Power Index 2024*. Geraadpleegd op 27 maart 2024, van <https://static.brandirectory.com/reports/brand-finance-soft-power-index-2024-digital.pdf>
- Chapple-Sokol, S. (2013). Culinary Diplomacy: Breaking Bread to Win Hearts and Minds. *The Hague Journal of Diplomacy*, 8(2), 161-183.
- Clarke, D. (2020). *Cultural Diplomacy*. Oxford Research Encyclopedias: International Studies, Oxford University Press.
- Commissie Koloniale Collecties Advies. (2023). *SL-2023-1 Advies Lewke's kanon*. Geraadpleegd op 28 mei 2024, van <https://commissie.kolonialecollecties.nl/publicaties/adviezen/2023/05/12/sri-lanka>

Commissie Koloniale Collecties Advies. (2023). *SL-2023-2 Advies Twee geweren*. Geraadpleegd op 28 mei 2024, van

<https://commissie.kolonialecollecties.nl/publicaties/adviezen/2023/05/12/sri-lanka>

Commissie Koloniale Collecties Advies. (2023). *SL-2023-3 Advies Gouden kastane*. Geraadpleegd op 28 mei 2024, van

<https://commissie.kolonialecollecties.nl/publicaties/adviezen/2023/05/12/sri-lanka>

Commissie Koloniale Collecties Advies. (2023). *SL-2023-4 Advies Zilveren kastane*. Geraadpleegd op 28 mei 2024, van

<https://commissie.kolonialecollecties.nl/publicaties/adviezen/2023/05/12/sri-lanka>

Commissie Koloniale Collecties Advies. (2023). *SL-2023-5 Advies Singalees mes*. Geraadpleegd op 28 mei 2024, van

<https://commissie.kolonialecollecties.nl/publicaties/adviezen/2023/05/12/sri-lanka>

Commissie Koloniale Collecties Advies. (2023). *I-2023-1 Advies Pita Maha-Collectie*. Geraadpleegd op 28 mei 2024, van

<https://commissie.kolonialecollecties.nl/publicaties/adviezen/2023/05/12/indonesie>

Commissie Koloniale Collecties Advies. (2023). *I-2023-2 Advies Kris Klungkung*. Geraadpleegd op 28 mei 2024, van

<https://commissie.kolonialecollecties.nl/publicaties/adviezen/2023/05/12/indonesie>

Commissie Koloniale Collecties Advies. (2023). *I-2023-3 Advies Singasari*. Geraadpleegd op 28 mei 2024, van

<https://commissie.kolonialecollecties.nl/publicaties/adviezen/2023/05/12/indonesie>

Commissie Koloniale Collecties Advies. (2023). *I-2023-4 Advies Lombokschat*. Geraadpleegd op 28 mei 2024, van

<https://commissie.kolonialecollecties.nl/publicaties/adviezen/2023/05/12/indonesie>

- Cowan, G. & Arsenault, A. (2008). Moving from Monologue to Dialogue to Collaboration: The Three Layers of Public Diplomacy. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 616, 10-30.
- Cummings, Milton C. (2003). *Cultural Diplomacy and the United States Government: A Survey*. Washington, D.C.: Centre for Arts and Culture.
- Creswell, J. W. & Poth, C. N. (2017). *Qualitative Inquiry and Research Design*. SAGE.
- De Volkskrant. (2023, 28 november). Ruzie om museumstukken: Britse premier annuleert ontmoeting met Griekse collega. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op 31 januari 2024, van <https://www.volkskrant.nl/buitenland/ruzie-om-museumstukken-britse-premier-annuleert-ontmoeting-met-griekse-collega~b2806f63/>
- De Weerd, F. & Stoker, E. (2022, 6 augustus). Karwan Fatah-Black ziet het debat over slavernij en nationale identiteit kantelen: 'Er verander nu heel veel, heel snel'. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op 5 februari 2024, van <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/karwan-fatah-black-ziet-het-debat-over-slavernij-en-nationale-identiteit-kantelen-er-verandert-nu-heel-veel-heel-snel~b2b4e3d1/>
- d'Hooghe, I. (2010). The Limits of China's Soft Power in Europe. Beijing's Public Diplomacy Puzzle. *Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael'*.
- Fatah-Black, K. J., Lauret, L., Tol, J. J. S., & Van Den Tol, J. (2022). *Dienstbaar aan de keten?: de Nederlandsche Bank en de laatste decennia van de slavernij, 1814-1863*. Leiden University Press.
- Gbadamosi, N. (2022, 15 mei). Africa's Stolen Art Debate Is Frozen In Time. *Foreign Policy*. Geraadpleegd op 5 februari 2024, van <https://foreignpolicy.com/2022/05/15/africa-art-museum-europe-restitution-debate-book-colonialism-artifacts/>

- Gill, M. (2023, 2 september). Being a victim of theft might help the British Museum reflect on returning its own swag. *The Guardian*. Geraadpleegd op 1 februari 2024, van <https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/sep/02/british-museum-should-give-back-loot-benin-bronzes>
- Grincheva, N. (2023). The past and future of cultural diplomacy. *International Journal Of Cultural Policy* 30(2), 172-191.
- International Law Commission. (2001). *Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts*. Yearbook of the International Law Commission.
- Jones, G., Jouwe, N., & Legêne, S. (2023). Over de (on)mogelijkheid van opdrachtonderzoek. *Tijdschrift Voor Geschiedenis*, 136(3), 277–284.
- Kamerstukken //, 31482, nr. 111. (2021, 24 februari). Tweedekamer.nl. Geraadpleegd op 9 april 2024, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2021Z03513&did=2021D07784>
- Kamerstukken //, 32820, nr. 405. (2021, 29 januari). Tweedekamer.nl. Geraadpleegd op 9 april 2024, van <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2021D04108&did=2021D04108>
- Kamerstukken //, 32820, nr. 480. (2022, 15 juli). Tweedekamer.nl. Geraadpleegd op 9 april 2024, van https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022Z15149&did=2022D31405
- Kamerstukken //, 32820, nr. 509. (2023, 6 juli). Tweedekamer.nl. Geraadpleegd op 9 april 2024, van https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2023Z13087&did=2023D31126
- Leonard, M., Smewing, C. & Stead, C. (2002). *Public Diplomacy*. Foreign Policy Centre.

- Lubina, K. (2009). *Contested cultural property: the return of nazi spoliated art and human remains from public collections* [Proefschrift, Maastricht University]. Datawyse/Universitaire Pers Maastricht. Geraadpleegd op 19 maart 2024, van <https://core.ac.uk/download/pdf/231329125.pdf>
- Hickley, C. (2023, 9 augustus). How 4 Countries Are Preparing to Bring Stolen Treasures Home. *The New York Times*. Geraadpleegd op 15 mei 2024, van <https://www.nytimes.com/2023/08/09/arts/design/restitution-nepal-indonesia-democratic-republic-of-congo-cameroon.html>
- Holmes, M. (2013). The Force of Face-to-Face Diplomacy: Mirror Neurons and the Problem of Intentions. *International Organization*, 67(4), 829-861.
- Lopes da Silva, V. C. (2023). “We’re back”: Background and Outcomes of Repatriation, Return and Restitution of Cultural Property. In R. Christofolletti, *Soft Power and Heritage* (pp. 295-309). Springer.
- Maas, M. (2023, 10 juli). 478 historische voorwerpen uit Indonesië gaan eindelijk naar huis, het museum haalt opgelucht adem. *De Volkskrant*. Geraadpleegd op 31 januari 2024, van <https://www.volkskrant.nl/nieuws-achtergrond/478-historische-voorwerpen-uit-indonesie-gaan-eindelijk-naar-huis-het-museum-haalt-opgelucht-adem~be24bb81/>
- Mark, S. (2009). Discussion Papers in Diplomacy: A Greater Role for Cultural Diplomacy. *Netherlands Institute of International Relations ‘Clingendael’*.
- McClory, J. (2019). *The Soft Power 30. A Global Ranking of Soft Power*. Portland. Geraadpleegd op 27 maart 2024, van <https://softpower30.com/wp-content/uploads/2019/10/The-Soft-Power-30-Report-2019-1.pdf>
- Media Ownership Monitor Sri Lanka. (2018). *Media*. Geraadpleegd op 3 juli, van <https://sri-lanka.mom-gmr.org/en/media/>

Melissen, J. (2005). *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Palgrave Macmillan.

Melissen, J. (2005). Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy. *Netherlands Institute of International Relations 'Clingendael'*.

Ministry of Buddhasasana, Religious and Cultural Affairs. (2023, 7 juli). *Six Kandyan artefacts to return home from the Netherlands after more than two centuries* [Persbericht].

Nationaal Archief. (z.d.). Sri Lanka, 1640-1796). Geraadpleegd op 9 april 2024, van <https://www.nationaalarchief.nl/onderzoeken/zoekhulpen/sri-lanka#:~:text=Ruim%20150%20jaar%20was%20de,belangrijke%20inkomstenbron%20voor%20de%20VOC>

Noce, V. (2022, 3 februari). Why Macron's radical promise to return African treasures has stalled. *The Art Newspaper*. Geraadpleegd op 31 januari 2024, van <https://www.theartnewspaper.com/2022/02/03/why-macrons-radical-promise-to-return-african-treasures-has-stalled>

NOS Nieuws. (2023, 28 augustus). Sri Lanka krijgt zes topstukken terug, en dat is het begin van meer. *Nationale Omroep Stichting*. Geraadpleegd op 30 januari 2024, van <https://nos.nl/artikel/2488363-sri-lanka-krijgt-zes-topstukken-terug-en-dat-is-het-begin-van-meer>

NOS Nieuws. (2023, 5 december). Expositie over Nederlandse roofkunst geopend in Sri Lanka: 'Verdiept relatie'. *Nationale Omroep Stichting*. Geraadpleegd op 12 juni 2024, van <https://nos.nl/artikel/2500472-expositie-over-nederlandse-roofkunst-geopend-in-sri-lanka-verdiept-relatie>

NPO Kennis. (2022, 16 februari). *Hoe werd Indonesië een Nederlandse kolonie?* Geraadpleegd op 9 april 2024, van <https://npokennis.nl/video/13/hoe-werd-indonesie-een-nederlandse-kolonie>

Nye, J. S. Jr. (1990). Soft Power. *Foreign Policy*, 80, 153-171.

Nye, J. S. Jr. (2002). *The Paradox of American Power. Why the World's Only Superpower Can't Go It Alone*. Oxford University Press.

Nye, J. S. Jr. (2008). Public Diplomacy and Soft Power. *The Annals Of The American Academy Of Political And Social Science*, 616(1), 94-109.

Nye, J. S. Jr. (2019). Soft Power and Public Diplomacy Revisited. *The Hague Journal of Diplomacy*, 14(1-2), 7-20.

Pettigrew, T. F. (1998). Intergroup Contact Theory. *Annual Review of Psychology*, 49(1), 65-85.

Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed. *Teruggavebeleid in Nederland*. Geraadpleegd op 2 februari 2024, van

<https://www.cultureelerfgoed.nl/onderwerpen/cultuurgoederen-uit-een-koloniale-context/teruggavebeleid-in-nederland>

Rijksoverheid. (2021, 29 januari). *Kabinet: Herstel onrecht door teruggave van cultuurgoederen aan landen van herkomst*. Geraadpleegd op 2 februari 2024, van

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2021/01/29/kabinet-herstel-onrecht-door-teruggave-van-cultuurgoederen-aan-landen-van-herkomst>

Rijksoverheid. (2023, 6 juli). *Koloniale collecties terug naar Indonesië en Sri Lanka*. Geraadpleegd op 2 februari 2024, van

<https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/07/06/koloniale-collecties-terug-naar-indonesie-en-sri-lanka#:~:text=Nederland%20geeft%20op%20verzoek%20van,heeft%20tot%20de%20teruggave%20besloten>

Schneider, C. P. (2006). Cultural Diplomacy: Hard to Define, but You'd Know It If You Saw It. *The Brown Journal of World Affairs*, 13(1), 191-203.

- Shehade, M., & Fouseki, K. (2016). The Politics of Culture and the Culture of Politics: Examining the Role of Politics and Diplomacy in Cultural Property Disputes. *International Journal Of Cultural Property*, 23(4), 357–383.
- Stamatoudi, I. (2009). Mediation and Cultural Diplomacy. *Museum International*, 61(1-2), 116-120.
- Stutje, K. (2022). *The History of the Indonesian Restitution Debate*. Pilot Project Provenance Research on Objects of the Colonial Era. Geraadpleegd op 3 mei 2024, van https://pure.knaw.nl/ws/portalfiles/portal/511356690/ART_Stutje_HistoryOfTheIndonesianDutchRestitutionDebate_v11_20220330.pdf
- United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. (2023, 6 september). *Accountability central to Sri Lanka's future – UN Human Rights report* [Persbericht].
- Van Beurden, J. (2017). *Treasures in trusted hands: Negotiating the Future of Colonial Cultural Objects*. Sidestone Press.
- Van Beurden, J. (2021). *Inconvenient Heritage – Colonial Collections and Restitution in the Netherlands and Belgium*. Amsterdam University Press.
- Van IJzendoorn, P. (2024, 5 februari). Een koloniaal zeeroversmagazijn of een permanent eerbetoon aan de wereld? *De Volkskrant*. Geraadpleegd op 31 januari 2024, van <https://www.volkskrant.nl/kijkverder/v/2024/the-british-museum-een-koloniaal-zeeroversmagazijn-of-een-permanent-eerbetoon-aan-de-wereld~v1006809/>
- Van Thiel, S. (2014). *Research Methods in Public Administration and Public Management. An Introduction*. Routledge.
- Wiegman, M. (2023, 27 november). Roofkunstexpert Jos van Beurden: ‘Zeg gewoon dat het hier niet thuishoort’. *Het Parool*. Geraadpleegd op 5 februari 2024, van <https://www.parool.nl/amsterdam/roofkunstexpert-jos-van-beurden-zeg-gewoon-dat-het-hier-niet-thuishoort~be2213f0/?referrer=https://www.google.com/>

Yasushi, W. & McConnell, D. L. (2008). *Soft Power Superpowers: Cultural and National Assets of Japan and the United States*. M.E. Sharpe.

Bijlage 1 – Figuren- en tabellenlijst

Figuur 1. Conceptueel model.....	17
Tabel 1. Operationalisatieschema.....	21-23

Bijlage 2 – Interviewleidraad

Introductie

- Voorstellen
- Doel van het onderzoek
- Verloop van het interview
- Informatie- en toestemmingsformulier

Opening

- Zou u zich willen voorstellen?
- Zou u wat kunnen vertellen over uw werkzaamheden?

Verdieping

- Hoe kijkt u terug op de teruggave van roofkunst aan [land]?
- Kunt u uw rol definiëren in het proces van teruggave aan [land]?

Teruggave van roofkunst

Herstel van historisch onrecht

- Kunt u vertellen in welke mate de teruggave van roofkunst aan [land] heeft bijgedragen aan herstel van het historisch onrecht dat [land] is aangedaan?
 - Zou u de situatie nu omschrijven als gelijk aan een situatie waarin de onrechtmatige daad niet was begaan?

Proces

- Heeft u ervaring gehad met eerder behandelde teruggaveverzoeken van [land]?
- In hoeverre is volgens u het teruggaveverzoek een politieke aangelegenheid geworden?
- Wat waren volgens u de wederzijdse voordelen voor [land] en Nederland?

Soft power

Cultuur

- Hoe ervaart u de [land] perceptie op de Nederlandse invloed in de wereld van kunst en entertainment?
 - Is er sprake van een verschil met de periode voorafgaand aan de teruggave van roofkunst?

Politieke waarden

- Hoe ervaart u de [land] perceptie op de aanwezigheid van politieke stabiliteit en goed bestuur in Nederland?
 - Is er sprake van een verschil met de periode voorafgaand aan de teruggave van roofkunst?
- Hoe ervaart u de [land] perceptie op de aanwezigheid van internationaal gerespecteerde leiders in Nederland?
 - Is er sprake van een verschil met de periode voorafgaand aan de teruggave van roofkunst?
- Hoe ervaart u de [land] perceptie op de eerbiediging van de wet en mensenrechten in Nederland?
 - Is er sprake van een verschil met de periode voorafgaand aan de teruggave van roofkunst?

Buitenlandbeleid

- Hoe ervaart u de [land] perceptie op het vermogen van Nederland om in diplomatieke kringen anderen te beïnvloeden?
 - Is er sprake van een verschil met de periode voorafgaand aan de teruggave van roofkunst?
- Hoe ervaart u de [land] perceptie op het vermogen van Nederland om goede relaties te onderhouden met andere landen?
 - Is er sprake van een verschil met de periode voorafgaand aan de teruggave van roofkunst?

- Hoe ervaart u de [land] perceptie op het vermogen van Nederland om een bijdrage te leveren aan mondiale vraagstukken?
 - Is er sprake van een verschil met de periode voorafgaand aan de teruggave van roofkunst?

Allport's Contacthypothese

Gelijke groepsstatus

- In hoeverre was er volgens u sprake van gelijke groepsstatus tijdens het teruggaveproces?
 - Hoe zou u de hoeveelheid aan tijd, aandacht en middelen omschrijven die Nederland heeft gestoken in het creëren van gelijke omstandigheden?
 - Hoe zou u de ervaringen van [betrokkenen land] omschrijven met de wijze waarop zij zijn behandeld?
 - Is er volgens u sprake geweest van een conflict waarbij een 'ongelijke' behandeling de oorzaak was?
- In hoeverre heeft de wel/ niet aanwezigheid van gelijke groepsstatus geleid tot een andere positie van Nederland in [land]?

Gemeenschappelijke doelen

- In hoeverre was er volgens u sprake van gemeenschappelijke doelen?
 - In hoeverre was er volgens u sprake van een gedeelde missie en visie?
 - In hoeverre was er volgens u sprake van overeenstemming over de strategie?
- In hoeverre heeft de wel/ niet aanwezigheid van gemeenschappelijke doelen geleid tot een andere positie van Nederland in [land]?

Samenwerking

- Hoe zou u de samenwerking met [betrokkenen land] omschrijven?
 - In hoeverre was er volgens u sprake van open en duidelijke communicatie?
 - In hoeverre was er volgens u sprake van de bereidheid om te luisteren naar elkaar?
 - In hoeverre was er volgens u sprake van onderlinge vertrouwen?

- In hoeverre heeft de samenwerking geleid tot een andere positie van Nederland in [land]?

Institutionele steun

- Hoe zou u het draagvlak omschrijven onder de betrokken instituties in Nederland en [land]?
- In hoeverre heeft de wel/ niet aanwezigheid van institutionele steun geleid tot een andere positie van Nederland in [land]?

Bijlage 3 - Informatie- en toestemmingsformulier

Informatieformulier

Introductie

Allereerst wil ik u vriendelijk bedanken voor uw deelname aan mijn onderzoek. Mijn naam is Tessa Klimp en ik volg de Master Beleid en Politiek aan de Erasmus Universiteit.

Op 6 juli 2023 heeft Nederland besloten om op verzoek van Sri Lanka en Indonesië 478 objecten terug te geven, waarvan 472 objecten aan Indonesië en zes objecten aan Sri Lanka. Volgens de voormalige Staatssecretaris van Cultuur en Media zijn deze voorwerpen tijdens de koloniale periode onterecht in Nederland beland, via bijvoorbeeld roof of dwang. De vraag is of de teruggave van roofkunst naast het leveren van een bijdrage aan herstel van historisch onrecht ook van invloed is op de soft power van Nederland. In mijn masterthesis onderzoek ik onder welke voorwaarden de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka en Indonesië de perceptie van de soft power van Nederland beïnvloed.

Dataverzameling

De onderzoeksstrategie die centraal staat in mijn masterthesis is casestudieonderzoek. De casussen die worden behandeld zijn de teruggave van roofkunst aan Sri Lanka en aan Indonesië. Het afnemen van interviews en een content analyse van relevante mediaberichtgeving zijn de voornaamste dataverzamelingsmethoden die worden toegepast. De vragen die worden gesteld in de interviews gaan voornamelijk in op uw ervaringen, opvattingen en perspectieven omtrent de teruggave van roofkunst. De interviews worden met uw toestemming opgenomen en getranscribeerd.

Potentiële ongemakken en risico's

U bent niet verplicht om alle vragen te beantwoorden. Uw deelname is vrijwillig en kan op ieder moment beëindigd worden.

Vertrouwelijkheid en databescherming

De verzamelde data worden gebruikt voor een geaggregeerde data-analyse en vertrouwelijke informatie of persoonlijke gegevens worden niet gebruikt in de uitkomsten van het onderzoek. De data worden opgeslagen op een beveiligde locatie tot en met 31 augustus 2024.

Het delen van data

Ik deel de data met mijn scriptiebegeleider dr. Warda Belabas, met als reden het onderzoeken en schrijven van mijn masterthesis, wat verplicht is voor het voltooien van mijn studie Beleid en Politiek aan de Erasmus School of Social and Behavioural Sciences, Erasmus Universiteit.

Vrijwillige deelname en individuele rechten

Uw deelname is vrijwillig en het is mogelijk om op ieder moment te stoppen. Tijdens uw deelname aan het onderzoek heeft u het recht om meer informatie over de dataverzameling en -analyse te vragen. Daarnaast heeft u het recht om uw toestemming in te trekken en te vragen naar verwijdering van uw data voordat de dataset is geanonimiseerd of het manuscript is ingeleverd om gepubliceerd te worden. U kunt dit bewerkstelligen door contact op te nemen met Tessa Klimp.

Mocht u klachten hebben aangaande het verwerken van persoonlijke gegevens in dit onderzoek, neem dan gerust contact op met Tessa Klimp.

tessaklimp@gmail.com

+31 6 23668426

Toestemmingsformulier

Door het tekenen van dit toestemmingsformulier bevestig ik dat:

- Ik geïnformeerd ben over het doel van het onderzoek, de dataverzameling en het opslaan van data zoals beschreven in het informatieformulier;
- Ik het informatieformulier heb gelezen, of dat het aan me is voorgelezen;
- Ik mogelijkheden heb gehad om vragen te stellen over het onderzoek; de vragen zijn voldoende beantwoord;
- Ik vrijwillig toestemming geef tot deelname aan dit onderzoek;
- Ik begrijp dat er vertrouwelijk wordt omgegaan met de informatie;
- Ik begrijp dat ik de deelname op ieder moment kan beëindigen of het beantwoorden van vragen kan weigeren zonder enige consequenties;
- Ik begrijp dat ik mijn toestemming kan intrekken voor de dataset is ingeleverd voor goedkeuring.

Bovendien geef ik toestemming om:

	Ja	Nee
Ik geef toestemming om audio van het interview op te nemen		
Ik geef toestemming om citaten van mijn interview te gebruiken		

Naam van de deelnemer aan het onderzoek: _____

Datum: _____

Handtekening: _____

Bijlage 4 – Informatie- en toestemmingsformulier [Engelse versie]

Information form

Introduction

First, I would like to kindly thank you for participating in my research. My name is Tessa Klimp, and I am pursuing a master's degree in Policy and Politics at the Erasmus University in Rotterdam.

On July 6, 2023, the Netherlands decided to return 478 objects at the request of Sri Lanka and Indonesia, with 472 objects going to Indonesia and six objects going to Sri Lanka. According to the former State Secretary of Culture and Media, these objects ended up in the Netherlands unjustly during the colonial period through means such as theft or coercion. The question is whether the return of looted art, in addition to contributing to the restoration of historical injustices, also influences the soft power of the Netherlands. In my master's thesis, I investigate under what conditions the return of looted art to Sri Lanka and Indonesia affects the perception of the soft power of the Netherlands.

Data collection

The research strategy central to my master's thesis is case study research. The cases that are addressed are the return of looted art to Sri Lanka and to Indonesia. The primary data collection methods are conducting interviews and doing a content analysis of relevant media reports. The questions in the interviews mainly focus on your experiences, opinions and perspectives regarding the return of looted art. With your permission, the interviews will be recorded and transcribed.

Potential discomforts and risks

You are not obliged to answer all questions. Your participation is voluntary and can be terminated at any time.

Confidentiality and data protection

The collected data will be used for aggregated data analysis, and confidential information or personal data will not be used in the research outcomes. The data will be stored in a secure location until August 31, 2024.

Data sharing

I will share the data with my thesis supervisor, Dr. Warda Belabas, for the purpose of researching and writing my master's thesis, which is required to complete my master's degree in Policy and Politics at the Erasmus School of Social and Behavioural Sciences.

Voluntary participation and individual rights

Your participation is voluntary, and you may stop at any time. During your participation, you have the right to ask for more information about data collection and analysis. Additionally, you have the right to withdraw your consent and request the deletion of your data before the dataset is anonymized or the manuscript is submitted. If you would like to do this, please contact Tessa Klimp.

If you have any complaints regarding the processing of personal data in this research, please feel free to contact Tessa Klimp.

tessaklimp@gmail.com

+31 6 23668426

Consent form

By signing this consent form, I confirm that:

- I am informed about the purpose of the research, data collection, and data storage as described in the information form;
- I have read the information form, or it has been read to me;
- I have had the opportunity to ask questions about the research, and they have been answered satisfactorily;
- I voluntarily consent to participate in this research;
- I understand that the information will be treated confidentially;
- I understand that I can terminate my participation at any time or refuse to answer questions without any consequences;
- I understand that I can withdraw my consent before the dataset is submitted for approval.

Additionally, I give permission to:

	Yes	No
Record audio of the interview		
Use quotes from my interview		

Participant's name: _____

Date: _____

Signature: _____

Bijlage 5 – Codeerschema

Thematische code	Subthematische code	Waarde
<i>Teruggave</i>	Bijdrage aan herstel van historisch onrecht	Bijgedragen
		Niet bijgedragen
<i>Cultuur</i>	Perceptie van Nederlandse invloed m.b.t kunst en entertainment	Positieve perceptie
		Negatieve perceptie
<i>Politieke waarden</i>	Perceptie op politieke stabiliteit in Nederland	In meerdere mate aanwezig
		In mindere mate aanwezig
	Perceptie op internationaal gerespecteerd Nederlandse leiders	In meerdere mate aanwezig
		In mindere mate aanwezig
	Perceptie op eerbiediging van de wet en mensenrechten in Nederland	Positieve perceptie
		Negatieve perceptie
<i>Buitenlandbeleid</i>	Perceptie op Nederlandse invloed in diplomatieke kringen	Positieve perceptie
		Negatieve perceptie
	Perceptie op goede relaties van Nederland met andere landen	Positieve perceptie
		Negatieve perceptie

	Perceptie op bijdrage aan mondiale vraagstukken	Positieve perceptie
		Negatieve perceptie
<i>Meta-soft power</i>	Vermogen om kritisch te reflecteren	Positieve perceptie
		Negatieve perceptie
Soft Power	*Nederlands-Sri Lankaanse betrekkingen	Veranderd
		Niet veranderd
	*Nederlands-Indonesische betrekkingen	Veranderd
		Niet veranderd
	*Positie Nederland in land van herkomst a.g.v. teruggave	Verbeterd
		Niet verbeterd
<i>Gelijke groepsstatus</i>	Tijd, aandacht en middelen	Veel
		Weinig
	Ervaringen betrokkenen land van herkomst	Positief
		Negatief
	Conflict met ongelijke behandeling als oorzaak	Wel aanwezig
		Niet aanwezig
	*Gelijke deelname aan besluitvormingsprocessen	Wel aanwezig
		Niet aanwezig
	*Gelijkwaardigheid als uitgangspunt	Aanwezig

		Niet aanwezig
<i>*Culturele sensitiviteit</i>	<i>*Ongelijkheid</i>	Aanwezig
		Niet aanwezig
	<i>*Houding land van herkomst t.o.v. koloniale geschiedenis</i>	Kritisch
		Niet kritisch
	<i>*Politieke context land van herkomst</i>	Stabiel
		Instabiel
	<i>*Rol van Nederland in het teruggaveproces</i>	Proactief
		Reactief
	<i>*Vermogen om respectvol en efficiënt te communiceren</i>	Aanwezig
		Niet aanwezig
<i>Gemeenschappelijke doelen</i>	Gedeelde visie en missie	In meerdere mate aanwezig
		In mindere mate aanwezig
	Overeenstemming strategie	In meerdere mate aanwezig
		In mindere mate aanwezig
<i>Samenwerking</i>	Open communicatie	Aanwezig
		Niet aanwezig
		<i>*Formeel</i>
		<i>*Informeel</i>
	Bereid om te luisteren	Grote mate van bereidheid
		Kleine mate van bereidheid

	Vertrouwensrelatie	In meerdere mate aanwezig
		In mindere mate aanwezig
	Proces samen vormgegeven*	
	Proces minder samen vormgegeven*	
<i>Institutionele steun</i>	Draagvlak	In meerdere mate aanwezig
		In mindere mate aanwezig

Bijlage 6 – Respondentenlijst

1. Ambassadeur van het Koninkrijk der Nederlanden in Sri Lanka en de Malediven (28 mei, 2024)
2. Plaatsvervangende Ambassadeur van het Koninkrijk der Nederlanden in Sri Lanka en de Malediven (3 juni, 2024)
3. Beleidsmedewerker Culturele Zaken op de Nederlandse ambassade in Colombo, Sri Lanka (28 mei, 2024)
4. Beleidsadviseur Politieke Zaken op de Nederlandse ambassade in Colombo, Sri Lanka (28 mei, 2024)
5. Rijkstrainee Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, gedetacheerd op de Nederlandse ambassade in Colombo, Sri Lanka van augustus 2023 t/m februari 2024 (20 mei, 2024)
6. Beleidsmedewerker Directie Erfgoed en Kunsten bij het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (24 mei, 2024)
7. Senior Beleidsmedewerker Internationaal Cultuurbeleid/ Internationale Erfgoedsamenwerking (12 juni, 2024)
8. Conservator Geschiedenis bij het Rijksmuseum (11 juni, 2024)
9. Directeur-Generaal Nationale Archieven in Sri Lanka (24 juni, 2024)
10. Universitair Hoofddocent Koloniale- en Wereldgeschiedenis aan de Universiteit Leiden, tevens lid van de Commissie Koloniale Collecties (2 juli, 2024)
11. Onderzoeksjournaliste, tevens voormalig journalist in Indonesië (28 juni, 2024)
12. Oprichter “Heritage Hands On”, tevens voormalig lid van de Commissie Koloniale Collecties (16 juli, 2024)
13. Jos van Beurden, senioronderzoeker Koloniale Collecties en Restitutiezaken (2 juli, 2024)
14. Directeur Corporate Communicatie Corendon, tevens voormalig woordvoerder van de Staatssecretaris van Cultuur en Media Gunay Uslu (18 juli, 2024)
15. Onderzoeker Indonesische Koloniale Geschiedenis (5 juli, 2024)
16. Secretaris van de Indonesische Repatriatiecommissie, tevens hoofdredacteur van het Indonesische Historia.id en gastcurator van de tentoonstelling “Revolusi, Indonesië onafhankelijk” in het Rijksmuseum (22 juli, 2024)

Bijlage 7 – Artikelenoverzicht

Sri Lanka

1. Krantenartikel 1 – Daily Mirror: The Netherlands to return 478 looted art pieces to Sri Lanka and Indonesia (6 juli, 2023)
2. Krantenartikel 2 – Daily Mirror: Dutch to return stolen Sri Lankan treasures (29 augustus, 2023)
3. Krantenartikel 3 – Daily Mirror: Can Sri Lanka protect artifacts to be returned by tightening security at National Museum? (14 september, 2023)
4. Krantenartikel 4 – Daily Mirror: Six Sri Lankan colonial artefacts to come home (27 november, 2023)
5. Krantenartikel 5 – Daily Mirror: A lost heritage reclaimed... (5 december, 2023)
6. Krantenartikel 6 – Daily News: Shared past with the Netherlands will help build common future – Dutch Minister (30 augustus, 2023)
7. Krantenartikel 7 – Daily News: So we decided to return six artifacts-Gunay Uslu (31 augustus, 2023)
8. Krantenartikel 8 – Daily News: Stolen artefacts return to SL after over 200 years (28 november, 2023)
9. Krantenartikel 9 – Daily News: “Historic Repatriation: Dutch Return Six Priceless Kandyan Artefacts to Sri Lanka” (6 december, 2023)

Indonesië

1. Krantenartikel 1 – The Jakarta Post: Netherlands returns 1,500 historical artifacts to Indonesia (7 januari, 2020)
2. Krantenartikel 2 – The Jakarta Post: Indonesia wants ‘Java man’, art back from Dutch museums (20 oktober, 2022)
3. Krantenartikel 3 – The Jakarta Post: Dutch to return colonial-era treasures to Indonesia, Sri Lanka (8 juli, 2023)
4. Krantenartikel 4 – The Jakarta Post: Lombok treasures among items to be returned by Dutch (14 juli, 2023)
5. Krantenartikel 5 – The Jakarta Post: ‘Repatriasi’: Reclaiming Indonesia’s heritage from the shadows of colonialism (6 december, 2023)
6. Krantenartikel 6 – The Jakarta Globe: Dutch King Returns Prince Diponegoro’s Golden Kris to Jokowi (10 maart, 2020)

7. Krantenartikel 7 – The Jakarta Globe: Netherlands Returns Ancient Jewels, Temple Carvings to Indonesia (11 juli, 2023)
8. Krantenartikel 8 – Tempo.co: Dutch-Indonesia Historical Collection Homeless
9. Krantenartikel 9 – Tempo.co: The Netherlands to Return Colonial Looted Art to Former Dutch Colonies (8 oktober, 2020)
10. Krantenartikel 10 – Tempo.co: Netherlands Returns Stolen Artifacts to Indonesia (11 juli, 2023)
11. Nieuwsartikel 11 – Dutch Culture: Return of objects celebrated, but now the Indonesian National Museum is ablaze (18 september, 2023)
12. Krantenartikel 12 – Trouw: Indonesië verbaast zich over reactie Naturalis: ‘Dit getuigt van misplaatste superioriteit’ (16 november, 2022)
13. Nieuwsartikel 13 – De Groene Amsterdammer: ‘Er is meer dan het koloniale verhaal’ (17 mei, 2023)
14. Lezing – Ambassadeur voor Internationale Culturele Samenwerking en Speciaal Gezant voor het Slavernijverleden van het Ministerie van Buitenlandse Zaken (18 juni, 2024)